

*Tillverkning
av Guldbaggar
sid 7
och 8*

*Hemma hos
Patrik Sandell
i hans verkstad
Hjälsta*

Innehåll:

Kallelse till årsmötet

**Reportage Amerika, Argentina
Guldbaggar och Gustaf Larsson
Vårutflykt Stockholms skärgård**

J. P. Johanssons Dag 22 aug. Stora Torget

Minnessedel

Med anledning av Tumba bruks 250-årsjubileum gav Sveriges Riksbank 2005 ut en minnessedel med värdet 100 kronor. Sedelns huvudmotiv är Moder Svea i

den utformningen som utfördes av konstnären Julius Kronberg till 1890 års serie. Sedeln gäller givetvis som betalningsmedel

Styrelse

Ordförande

Curt Eriksson, Pundgatan 3, 749 49 Enköping
Tel 0171-303 48, 070-32 32 075

Kassör:

Mats Friberg, Linnevägen 15 A, 811 34 Sandviken,
Tel 026-27 00 91.

Sekreterare:

Sven Eklund, Felixvägen 8 B, 737 44 Fagersta,
Tel 0223-162 34.

Vice ordförande:

Stig Lundh, Besksötagatan 23, 745 63 Enköping,
Tel 0171-365 93.

Suppleanter:

Kersti Leijon, Vallgatan 37, 745 41 Enköping,
Tel 0171-207 33.

Lars Åberg, Västerleden 114, 745 62 Enköping,
Tel 0171-368 08.

Klubbmästare:

Rune Adelhag, Härnevi Rotbrunna, 745 96 Enköping,
Tel 0171-41 02 70.

J. P. Johansson Sällskapet

bildades 1992 och är en ideell och opolitisk förening med säte i Enköping.

Sällskapets uppgift är att dokumentera och sprida kännedom om J. P. Johanssons uppfinningar, patent, industriella verksamhet, kommunala engagemang och privata liv.

Medlemsavgifter är 125 kr/år för privatpersoner och 500 kr/år för företag, inklusive annonsutrymme i medlemstidningen.

J. P. Johansson Sällskapet

SE-745 82 Enköping

Postgiro 96 34 42-9

Bankgiro 5317-6764

www.jpjohanssonmuseum.com

J. P. Johansson Museet

är öppet onsdagar 13-16.

Grupper efter överenskommelse.

Besöksadress och Museum:

Tallbacksvägen 2, Box 83, 745 22 Enköping

Tel 0171-227 07, Fax 0171-322 87

E-post: Jp.johansson@snacurope.com

Medlemstidningen J.P.-Bladet

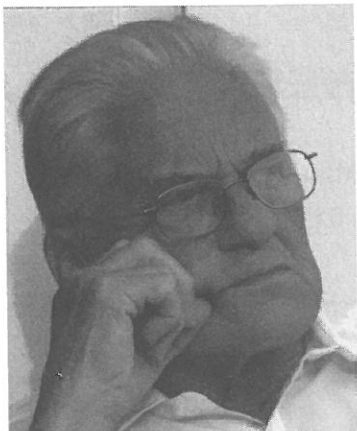
ges ut två gånger per år, + engelsk version 2 st

Sista manusdag för nr 2-2009 är 15 aug.

Ansvarig utgivare, ensamredaktör

Curt Eriksson

Allt material till tidningen sänds till sällskapet, se adress ovan. Bilder returneras alltid efter användandet, så var noga med att märka dem med namn och adress. Eftertryck får ske om källan anges.

Ordförande har ordet!

Jag vill börja med att tacka stort våra medlemmar. Villigt har Ni ställt upp på olika arbetsuppgifter när styrelsen behövt assistans. Bahcodagen, J.P.-dagen, Regementets Dag, Nationaldagen m.m, m.m.

Att summera året 2008 med J.P. Johansson Sällskapets ögon, konstaterar jag att det blev mycket lyckat. Stort programutbud i Enköping, Uppsala, Skansen och i Stockholm. Besök i Riddarhuset med guide, och Stadshuset likaså med guide. Största marknadsföringen blev givetvis Bahcodagen på Torget och Joar Blå. Museet i Enköping hade samtidigt en utställning från ett arbetshem för en Bahcoarbetare.

Boken Sagan om Bahco premiär såldes på Torget. Håkan Wall skrev hela textmassan. När boken såldes fick han fortsätta att signera de böcker som såldes.

Tidningen Hus och Hem kommer att göra en artikel om Bahco, likaså Kvällsstunden.

Under år 2009 kommer samarbetet med Ledningsregementet att fortsätta. Stort ärende är nu ett gemensamt museum. Sammanträden har hållits och flera kommer framöver. Enköpings Kommun är också inblandad. Dock är inget bestämt ännu.

Eventuell staty av J.P. Johansson är under arbete. Kulturförvaltningen är positivt inställd och skaffar fram skisser. Ekonomi är ett stort kapitel. Sponsorer sökes och vi räknar med att det skall lösa sig.

Vi siktar vidare på att J.P. Johansson person och uppfinnaranda skall ännu mera föras vidare i Enköping och hela Sverige.

Den 22 augusti 2009 finns vi på Stora Torget. J.P. Johanssons Dag med varierande program. Björn Lindström, vår ständigt återkommande och uppskattade artist. Spelar gitarr och sjunger trevliga uppskattade visor, Torpargänget med Taimi i spetsen underhåller under dagen. SM i skiftnyckelhantering. Lotteri med kvalitetsverktyg från Bahco. Loppismarknad. Kolla garager och vindar där det alltid samlas överskott under åren. Pengar tar mindre plats än pappkartonger. Tinga bord på vår kanslitelefon onsdagar kl 13-16.

Curt Eriksson

Kallelse till årsmöte.

Härmed kallas du till vårt årsmöte i Bahcomatsalen.

Onsdagen den 22 april 2009.

- 18.30 Samling. Musikunderhållning med Torpargänget, lotteri med fina vinster. Försäljning av vykort, slipsnålar, halsband, örhängen, manschettknappar, ölöppnare mm.
- 19.00 Årsmötesförhandlingar
- 19.30 Förtäring, landgång, öl eller bordsvatten. Kaffe, kaka.
- 20.00 EXTRA. Nyhetsinformation

Pris medlemmar 75:–, övriga 90:–.
Dragning av lotteriet.

Anmälan om deltagande senast torsdag 16 april.
Telefon: 410 270 klubbmästare Rune Adelhag

· STÄLLNINGAR ·

PUMPAR · VÄLTAR · KOMPRESSORER

JOSEFSSONS
MASKINUTHYRNING AB

Hyr ut det mesta till bygget!

Kaptensgatan 13. Tel: 0171-248 14

VIBROPLATTOR · SKYLIFFTAR · GJUTUTRUSTNING

· DAMMSUGARE ·

SWESAFE

SWESAFE

Ågatan 6, 745 35 Enköping
Tel. 0171-826 20, 826 25

ANLITA FACKMANNEN!

• Byggmålning • Rep. målning • Tapetsering

NORDH'S
MÅLERI

Etablerad 1956

Skälby, 745 95 ENKÖPING

391 42
336 02

LARS-BYGG S.ERIKSSON AB

Fjärdhundragatan 19, 745 30 Enköping
Telefon 0171-247 04, Mobiltelefon 070-577 39 94

Urban's

KLIPPSTUGA

ENKÖPING · 0171-243 43

Medlemmar i

J. P. Johansson-Sällskapet

*betalar endast 220:– för klippning
Gäller fo m 1 nov 2007. Medlemskort uppvisas.*

FANNA BILSERVICE AB

Roland Skansfeldt

**Bilverkstad · Reparation och Service · Kiosk ·
Tillbehör**

Service- och reparation av alla bilmärken.
Bilelektriska arbeten, elektronisk testutrustning.
Inställning av CO-halt, avgasrening.
Batteriservice, framvagnsinst., däck och balansering, tillbehör.
Vi ombesörjer den årliga kontrollbesiktningen av din bil.
Fackmässigt arbete till bra priser.

Fanna Bilservice
Stockholmsvägen 16
(vid ABB Ventilation)
745 40 Enköping

Telefon: 0171 - 378 60
Bostad: 0171 - 325 57
Telefax: 0171 - 215 54

**BERGO
TOOLS AB**

BERGO TOOLS bär en mer än 100-årig tradition vidare genom att fortsätta tillverka och marknadsföra de välkända och uppskattade Bahcoknivarna. Målsättningen är att genom hög leveransservicegrad samt lyhörddhet för marknadens förändringar och behov, ge den bästa servicen. Knivarna med det välkända hajmärket, står för tradition och nytänkande.

BERGO TOOLS AB, Box 169, 745 23 Enköping.
Besök: Ulunda Industriområde
☎ 0171 34460. Fax 0171 34470. Mobil 070 6300768
info@bergotools.se www.bergotools.se

**Bättre sikt
med**

Syn Optik

Din ÖGON kontakt

AFFÄRSHUSET PAUS
Tel. 0171-277 27

- VÄLKOMNA -

AB Bahco kontra Enköpings Skiftnyckelfabrik

Gottfrid Andersson

Enköpings Skiftnyckelfabriks fastighet i kvarteret Skrasselhanken

P. G. Andersson var anställd vid Enköpings Mekaniska Verkstad och sysslade med tillverkning av fältässjor. Mellan honom och J.P. Johansson uppstod en schism, som ledde till att Andersson slutade och satte upp en egen liten rörelse i nedre Fanna, sannolikt före

sekelskiftet, där han förmodligen började med ässjor men sedan övergick till att tillverka skiftnycklar, som sedan blev programmet fram till år 1947, då företaget köptes av Bahco.

De av J.P. Johansson uppfunna skiftnycklarna voro

**MEKANISKA
VERKSTÄDERNAS
RIKSFÖRBUND**

- för verkstadsföretag med kvalitet

IFMETALL

HÅRDA TAG KRÄVER MJUKA GREPP.

När du griper ett verktyg samspelar 42 olika muskler i hand och underarm. Var rädd om dom. Använd Bahcos nya ergonomiska skiftnyckel. Gjord för yrkesmän.

Nya ERGO-skiftnyckeln:

Inga hårda kanter. Inget kallt stål. Ett mjukt handvänligt grepp i tålig termoplast.
Finns i storlekarna 6", 8", 10" och 12".

ERGONOMISKA VERKTYG PÅ VETENSKAPLIG GRUND.

före 1902 märkta med Enköpings Mekaniska Verkstad och fingo populärt namnet "enköpingsnycklar", vilket kom Enköpings skiftnyckelfabriks tillverkning till godo, då våra ommärktes till Bahco, efter önskemål från Bernt August Hjort.

Även ifråga om tekniska förbättringar drog P.G. Andersson nytta av den nära lokaliseringen. Att det åren 1905/1910 varit mycket bråk om att ritningar försvunnit, att verktygssvarvare Hjalmar Porath fått 70 kronor för en av bolagets ritningar på ett verktyg, som tillverkats.

Om detta är sant eller ej vet vi ej. Vad däremot bestämt är att verktygsfilare C. A. Röring under depressionstiden, 1922 eller 1923, hade fått P. G. Anderssons löfte om anställning, om han kunde tillverka stickningsverktyget, som Bahco hade. Direktör H Brynge upptäckte själv sammanhanget på ett märkligt sätt. Brynge kom under matrasten gående i verkstaden mot norr och upptäckte Röring vid stickmaskinen, mätande och räknande, samtidigt som han oupphörligt hade uppmärksamheten mot kontorsdörren. Hade han arbetat lungt med detta hade Brynge inte tänkt på saken, men nu stod han en lång stund bakom och iaktog Röring.

Efter rasten frågade Brynge förman Bergling om Röring skulle göra något arbete vid stickningsverktyget, och då ej så var fallet, frågade Brynge Röring om saken, och Röring erkände då sammanhanget, och att han hade hela konstruktionen klar för sig men måste räkna efter hur många kuggar, som matningsskivan hade samt måtten. Det blev inget stickningsverktyg för P. G. Anderssons del den gången. Man hörde ju talas om att när något nytt bra verktyg kommit till vid Enköpings Verkstäder det ofta inte dröjde så länge förrän även Enköpings Skiftnyckelfabrik hade ett likadant eller liknande. Det blev också tillfälle att jämföra en av Enköpings Skiftnyckelfabrik utgiven katalog, varvid konstaterades att såväl förekommande klichéer som text och till och med stilarten var exakt kopiering av Bahcos.

Även om Enköpings Skiftnyckelfabriks tillverkning ej var så omfattande, hade de en märklig förmåga att vara med och irriterat försäljningen på den svenska

marknaden. Man tillverkade också endast de mera lönsamma mellanstorlekarna.

Under andra världskriget då stål tilldelades av Industrikommisionen, har jag själv varit i tillfälle att se en skrivelse från Enköpings Skiftnyckelfabrik, vari man ondgjorde sig över att de hade så ytterligt svårt att erhålla stål, medan de dagligen fingo se lass på lass passera på väg till Bahco.

Efter det P.G. Andersson dött, och sonen Edvin fortsatt rörelsen, kom man alltmer efter i tekniskt avseende, och Andersson hade genom mäklare bjudit ut rörelsen. Man ansåg inom Bahco, att risken utslutande var att kapitalstark och i övrigt mera energisk ledning skulle kunna komma till företaget, och att det då kunde innebära ett visst obehag. Med hänsyn härtill beslöt styrelsen den 12/5 1947 § 37 att inköpa det hela.

Bahco betalade Andersson 320.000 kronor, som fördelades enligt följande:

Fastigheten	150.000
Maskiner och inventarier	120.000
Goodwill-ersättning	50.000
	<hr/>
	320.000

Dessutom betalade Bahco en räkning gällande värmeledningsarbete 4.775

Bahco anställde Enköpings Skiftnyckelfabriks personal och överförde maskiner och inventarier till verktygsverkstäderna, varvid de flesta maskinerna skrotades. Den 1/9 1947 såldes fabriken till Bengt Carlsson med firma AB Kabe för 130.000 kronor.

Bengt Carlsson var före detta skohandlare i Enköping. Gjorde en studieresa till USA. Det gällde att studera plasttillverkningar av olika detaljer. Plasten hade ännu ej gjort sitt intåg i Sverige. En av de första tillverkningarna blev plastmuggar i många olika färger. Ett stort urval av dessa hamnade i de då populära picknickväskorna som då var på modet. Senare utökades tillverkningen av många olika plastartiklar.

AB LP Sten & Son
EN RIKTIG BYGGHANDEL

Tel. 0171 - 33070 Besöksadress: Spjällgatan 29
Postadress: Box 17, 74521 Enköping

ERS

Finns i Bahcohuset i Enköping
Svarvar Fräser Borrar
Filar Slipar Svetsar

Bengt och Georg
Tel. 0171-341 46 Fax. 0171-278 99

Guldbaggen

*Guldbaggen
klar för
emaljering*

Hemma hos Patrik Sandell i hans verkstad i Hjärsta. Ett efterlängtat besök blev äntligen av en eftermiddag i februari. Det var hos konstsmiden Patrik Sandell. I sällskap med Taimi och Ivar, de bjöd på skjuts till Hjärsta. Det var tack vare Taimi och Ivar som jag fick tillfälle att göra detta besök.

Vid ankomsten blev vi bjudna på kaffe och en trevlig

pratstund med Patriks fru och hans mamma och pappa om Guldbaggen. Även lite nostalgi om ett försvunnet Enköping. Intill bostadshuset låg smedjan.

Med stor förväntan trädde vi in. Patrik berättade hur en Guldbagge kom till och visade olika arbetsmoment.

Tillskurna kopparsplåtar innan de hamnar i drivmallarna

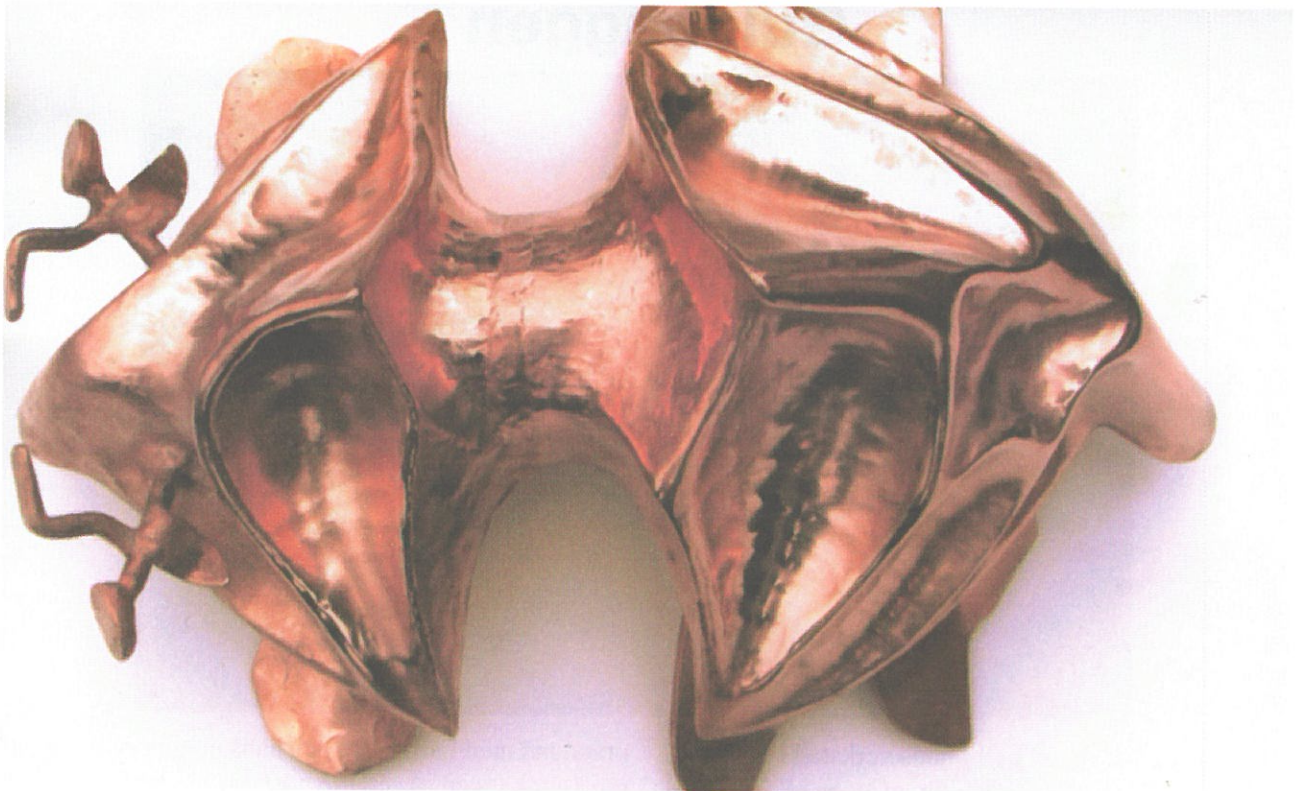
Guldbaggen tar cirka 10 timmar att tillverka, förutom ytbehandling och emaljering, vilken utförs av konstnären Antti Wallin. Guldbaggen väger cirka 1,2 kg och framställs i en komplicerad procedur. Först ska

Far och son i verkstaden.

Forts sid 8.

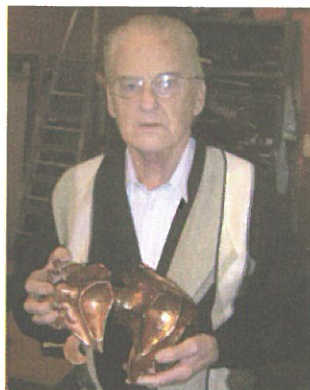
**Värva nya medlemmar till vårt
J. P. Johansson Sällskap**

cirka 600 medlemmar i dag – kommande år beror på Er hjälp.

"Guldbaggen brukar flyga i solskenet på sommaren. Den skimrar nästan som en filmremsa då den flyger förbi. Något av dess sätt att uppträda och leva kan väl vara gemensamt för filmens".

Så beskrev konstnären Karl Axel Pehrson sin 1,2 kg tunga skapelse som såg dagens ljus för 41 år sedan. Guldbaggen har sedan dess fått omkring 300 syskon som delas ut till mer eller mindre lyckliga filmarbetare under årens lopp.

Patrik Sandell hamrar ut kopparplåten mot en färdig form.

En bagge hamnade tillfälligtvis i mina händer.

Drivmallar. I dessa formas baggarnas delar för hand.

den drivas i koppar och därefter emaljeras. Slutligen tillförs äkta guld och därmed göra skäl för sitt namn. Svenska Filminstitutet Stockholm är beställare.

Curt Eriksson

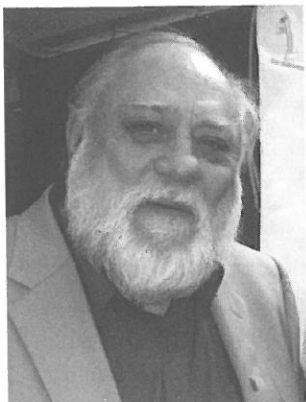
Fotnot:

Patrik Sandell har sin smedja i Hjärsta, ett par steg från faderns plåt- och smidesverkstad. Han delar sin tid mellan egna projekt och familjeföretaget. Yrket har gått i arv från farfar som var lokal smed av alltiallo-karaktär, och arbetsuppgifterna är fortfarande väldigt varierande. Patrik och hans far tar hand om allt från att fixa sönderkörda skördetröskor på de lokala gårdarna, över de 20-talet belysningsarmaturer i mässing och bladguldsförsatt stål som hänger i Adolf Fredriks kyrka i Stockholm till medicinsk utrustning med mycket höga krav på precision.

Sonny Mattsson

De första baggarna

Tillsammans med ecklesiastikministern Ragnar Edenman delade Harry Schein ut de första baggarna vid den allra första filmbalen i Royals vinterträdgård på Grand Hotél fredagen den 25 september 1964. Gästerna var 550 till antalet, 150 var inbjudna och 400 fick betala.

Håkan Wall. De okända finansierarna

JP vid tiden för flytten till Enköping.

JP vill starta eget

1886 slutade JP Johansson sin anställning hos Munktells Mekaniska Verkstad i Eskilstuna. Under sina 6 år hos Munktells hade han fått en mycket allsidig och grundlig praktik som montör, konstruktör och ritare. Men JP kände att han ville något mer med sitt liv. Hans uppfinnarförmåga och mångkunnighet gjorde att det var ett naturligt steg att gå vidare i egen regi.

Nu, vid 33 års ålder, ville JP etablera sig som egen företagare. Frågan är bara, var och hur?

Gott om jobb i Enköping

Att JP valde Enköping som ort att etablera sig på kan man förstå. Mitt i den bördiga Mälardalen ligger Enköping omgivet av en levande landsbygd med 35 jordbruksrika landskommuner (socknar). Jordmånen var bördig eftersom mycket åker tidigare varit sjöbotten. Jordarna lämpade sig därför synnerligen väl för spannmålsodling. JP förstod att den snabbt ökande mekaniseringen inom jordbruket skulle skapa ett stort behov av reparationer och underhåll av maskiner och redskap. Han skulle med andra ord få gott om jobb om han flyttade till Enköping.

På jakt efter en smedja

1886 flyttade familjen Johansson – JP, Mathilda och 4-åriga dottern Tyra – till Enköping. De hyrde en lägenhet i ett hus som numera är rivet men som då låg i korsningen mellan Sandgatan och Kryddgårdsgatan. Men var finna lämpliga arbetslokaler?

JP gick till järnhandlare Thorslund och berättade om sina planer att etablera sig i Enköping. Thorslund skakade på huvudet och sa:

- Det lönar sig nog inte här för vi har redan en verkstad som drivs av smederna Borg och Henriksson.

Men JP nöjde sig inte med detta. Han sökte upp smederna och överraskades av beskedet att deras smedja var till salu. Smedjan låg på "Västra Hägnaden", som det hette då, en plats i parken bakom den gamla buss-terminalen vid Gustav Adolfs plan.

JPs första smedja något år innan den revs 1943. JP använde smedjan bara ett år (sommaren 1886 till våren 1887), sedan blev den för trång och han byggde en ny verkstad i Fanna. JP sålde smedjan till smeden

Nya minnen
från en
svunnen tid
— SIDORNA 12-13 —

Vann du på
obligationen
från 1986?
— SIDAN 22 —

VÄDRET

STÄLL TÄTT! Håll er uppvärmda och skyddade mot kylan. Vi har ett stort utbud av väddar och vindskydd. Kontakta oss för mer information. Tel. 0171-41 46 00.

ENKÖPINGS-POSTEN

TIDNINGEN
HEM I
BREVÅDAN
FÖR BARA

6:14/DAG

VID HELÅRSPRENUMERATION

Prenumerera!

Tel. 0171-41 46 00

Bilkompaniet

Mästergatan 1, Enköping.
Tel. 0171-855 00

Carl Lindkvist som drev den tillsammans med sonen Hjalmar.

Hur få ihop startkapitalet?

Nu återstod bara frågan var JP kunde få de pengar som behövdes för att köpa smedjan och skaffa sig de nödvändiga inventarierna. I det här läget vände sig JP till ett par av sina forna uppdragsgivare, två godsägare i Irsta utanför Västerås: kapten Ludvig von Post på Hagbyholm (där JP 1878 blev förälskad i Mathilda som arbetade i godsets kök) och greve Gustaf Lewenhaupt på Geddeholm.

- Javisst! sa de och lånade JP 500 kronor (ca 30 000 kr i dagens penningvärde).

Så kom det sig att JP fick det startkapital han behövde för att skaffa sig sin första arbetslokal i Enköping.

De bortglömda risktagarna

Men vilka var de då, de villiga risktagarna till JP Johanssons verksamhet i Enköping?

Många av våra legendariska uppfinnare var en gång, likt JP Johansson, fattiga tekniker som behövde pengar för att komma igång. "Men 1800-talets kapitalister var inte frikostigare än dagens. Det som numera kallas riskkapital har alltid varit svårt att hitta", säger Börje Isaksson och Georg Johansson i sin bok Svenska snilleblixtar. Därför menar de att 1800-talets finansärer spelat en lika viktig roll för svensk industris

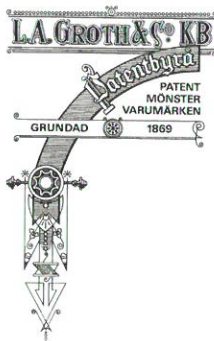

Till vänster "Första smedjan". Bilden ovan visar en vy från ca 1930.

Uppfinn skiftnyckeln* - ring därefter till oss på Groth & Co.

Då har du gjort exakt vad J. P. Johansson gjorde och kan vara säker på att alla andra åtgärder sker i rätt ordning. Allt från din idé fram till patentskydd och ett världsomspännande varumärke.

* Skiftnyckeln blev med vår hjälp etablerad över hela världen. Du är välkommen med en annan idé eller produkt.

PATENT, MÖNSTER, VARUMÄRKEN OCH BOLAGSÄRENDEN I ALLA LÄNDER

GROTH & CO 1869
KOMPETENS GENOM SEKLER

BOX 6107, S-102 32 STOCKHOLM · VÄSTMANNAGATAN 43
TEL 08-729 91 00 · FAX 08-31 67 67 · EMAIL: info@groth.se

Arrangör av
Varumärkesdagen
och Patentdagen

utveckling som de hjälteförklarade uppfinnarna. Gustaf Lewenhaupt och Ludvig von Post är bra exempel på sådana här viktiga, men bortglömda risktagare. Därför vill jag berätta lite mer om dem.

Gustaf Lewenhaupt och Ludvig von Post – två "doldisar" bland 1800-talets svenska industrifinansierare bidrog till JPs startkapital som smed och fabrikör i Enköping.

Gustaf Lewenhaupt

Erik Gustaf Lewenhaupt var greve, godsägare och riksdagsman. Han föddes som son till greve Carl Gustaf Lewenhaupt och Charlotta von Essen på familjegodset Gäddeholm den 31 juli 1849 i Irsta församling, Västmanlands län.

I äldre tider har gården, som omfattar 1 325 hektar och ligger vid Västeråsfjärden i Mälaren, åtta kilometer sydost om Västerås, tillhört släkterna Sture, Bielke, Oxenstierna, Posse, Fleming, Fägerskiöld och Cronstedt. 1824 gifte sig majoren greve Gustaf Lewenhaupt (Gustafs farfar) med Otiliana Henrietta Cronstedt. Sedan dess har godset gått i arv inom släkten Lewenhaupt.

Gustaf Lewenhaupt tog studenten 1870 i Uppsala och studerade därefter först vid Uppsala universitet (1870-71) och senare vid Ultuna lantbruksinstitut (1871-72). Efter examen vid Ultuna var han mogen att ta över familjeegendomen Gäddeholm. 1904 blev Gustaf ledamot av Lantbruksakademien.

1881 gifte sig Gustaf med friherrinnan Eva Lovisa Beck-Friis (1858-1940). Paret fick inga barn. Erik var intresserad av häst- och ridsport och var med att bilda Västmanlands läns hästavelsförening. Under många år var han dess ordförande. Gustafs yngre bror Carl-Gustaf deltog i olympiaden 1912 i Stockholm. Tillsammans med Gustaf Kilman och Hans von Rosen tävlade han i laghoppning. Det svenska laget vann guldmedaljen.

Gustaf Lewenhaupt var politiskt intresserad. Som högerman var han först kommunpolitiker i Irsta, och senare riksdagsman i första kammaren 1892-1911 (invald i Västmanlands läns valkrets).

Den 8 mars 1928 dog Gustaf Lewenhaupt på Geddeholm. Han var då 78 år gammal.

Jakob Ludvig von Post

Jakob Ludvig von Post var godsägare och riksdagsman. Han föddes som son till godsägare Ernst Jakob von Post och Sofia (också född von Post) den 15 augusti 1839 på familjegodset Hagbyholm i Irsta församling, Västmanlands län.

Gården, som ligger 2 km från Mälaren, omfattar 218 hektar, har varit i släkten von Posts ägo sedan 1802.

Ludvig var militärt intresserad och blev 1866 löjtnant vid Västmanlands regemente. 1881 utnämndes han till kapten.

1870 gifte sig Ludvig med Fanny Augusta Reuter-crona från Köping. Paret fick fyra barn: Ernst (som dog endast 2 dagar gammal), Fanny (1872-1940), Sofia (som dog endast 5 månader gammal) och Fredrik (1881-1956).

Likt Gustaf Lewenhaupt var Ludvig politiskt intresserad. Som högerman blev han 1892 ledamot av riksdagens första kammare. På grund av en konkurs ett år senare fick han avbryta sin politiska karriär.

Ludvig von Post dog den 8 november 1907, 68 år gammal.

Håkan Wall

Restaurang Johanna erbjuder

Dagens Lunch inkl stor salladsbuffé, dryck, kaffe & kaka 75 kr
Öppettider: Måndag - fredag 11.00-13.30, onsdag - lördag 18-22.
Vi öppnar även upp restaurangen kvällstid för större sällskap, privata fester, bröllop & begravningar.
Köket kan även ordna med catering om du hellre vill ha din fest hemma.

Pub Corner Inn

Här serveras mat och dryck i en rökfri och trevlig miljö.
Unikt är de 30-talet ölsorter från världens många länder.
Här kan du även kasta dart och umgås med dina vänner.
Några kvällar i månaden har vi trubadurer som underhåller och förhöjer stämningen!

Öppettider:

Måndag & tisdag 18.00-23.00
Onsdag - lördag 18.00-01.00

First Hotel Park Astoria,
Kyrkogatan 7, 745 31 Enköping,
T: +46 171-478080 · M: +46 171 47 80 83 · F: +46 171-38780

www.firsthotels.se/park www.johanna-corner.se

"Powertools Sweden AB härstammar historiskt från 1960-talet (Bahco Kraftverktyg) men bildades 1991 genom övertagande av Bahcos gamla tryckluftverksamhet från Nike.

Sedan 1998 ingår även Hydraulverktyg, vilket startades 1989 av personal från Bahcos konstruktionssida, i företaget. Båda parter har alltså gemensam bakgrund och den kraftsamling som skett är naturlig och marknadsmässigt riktig.

2001 köptes företaget upp av AliaTool i Ljungskile och ingår i Alia-koncernen. Sedan dess tillverkar och marknadsför vi även gängutrustningar de s k SL-armarna.

Antalet anställda i Enköping är 14 personer. Omsättningen beräknas 2007 till 27 miljoner."

POWERTOOLS

Powertools Sweden AB
Box 928, 745 25 ENKÖPING
Tel 0171 - 663 000

Powertools@powertools.se
www.powertools.se

ENKÖPINGS GLASTJÄNST

- Glasreparationer
- Bilrutor
- Markiser
- Uterum

Mästergatan 6, tel 0171-302 03

eispar

Din lokala fackhandel

- Ger mer för pengarna!

Bosch Miele Whirlpool LG Electrolux Cylinda Siemens Gorenje Husqvarna Allaway Upo

Vi kan kök & tvätt

HANDELSHUSET AB

Kungsgat.30 Enköping

Tel: 0171-47 92 00

www.vitvaror.net

Öppet: Mån-fre 10-18 lunch 13-14. Lör. 10-13

#ushÄllsmaskiner

Fast lågt pris!
Vitvaror direkt till din dörr

Vi har även ett sortiment
av exklusivt espressokaffe
både malet & hela bönor.

Engelsk nyckel

Skiftnyckel på spanska heter "engelsk nyckel".

Vem var det som uppfann skiftnyckeln?

Till att börja med är det riktigt att skiftnyckel heter "Engelsk nyckel" på spanska, och det gäller för övrigt också italienska och franska. I tysk verkstadslitteratur från tiden omkring sekelskiftet kan man också hitta "Engländer" såsom benämning på detta behändiga verktyg. Och bakgrunden till detta är ett patent från 1840, där en engelsman vid namn Joseph Stubbs beskriver en skruvnyckel, där gapet kan förändras genom att vrida runt hylsa på skaftet. Skaftet till denna skruvnyckel hade en skänkel fast längst fram och närmast denna var skaftet gängat en bit. Den andra skänkeln var fast på ett rör, som var rörligt utmed den gängade delen av skaftet och längst bak styrdes av en invändigt gängad hylsa. Om man vred på den hylsan, så kunde man skjuta fram och tillbaka den rörliga skänkeln och på så sätt justera gapet så att det passade muttern, som man skulle dra åt eller lossa.

Det är egentligen rätt svårt att beskriva i ord, men jag tror att många lyssnare har sett sådana där skiftnycklar. Denna skiftnyckel tillkom, då industrialismen började skjuta fart i England, som ju var det tekniskt ledande landet i världen. Det kallas ju "the workshop of the world".

Just när Joseph Stubbs uppfann sin skiftnyckel 1840, hade man också just börjat använda 6-kantiga muttrar och skruvskallar. Allt sedan medeltiden hade muttrarna varit kvadratiska eller svagt rektangulära och man hade haft fasta nycklar för att hantera dem. Nu fick den gamla ordningen ge vika och de 6-kantiga muttrarna började dominera. Men det skulle dröja

länge innan olika storlekar började standardiseras, så det fanns ett stort behov av en skruvnyckel, där gapet kunde varieras, och den blev en enorm framgång. Den här tiden – säg omkring mitten av 1800-talet – exporterades stora mängder maskiner av alla de slag från England ut över världen, och med dem följde också Stubbs skiftnyckel. Så det är inte att förundra sig över att den kom att kallas "den engelska nyckeln" på en rad språk, främst de romanska. Så vitt jag vet har den aldrig kallats så i vårt land.

Men här i Sverige föddes i stället den moderna skiftnyckel, den som i själva nyckelhuvudet har en inbyggd och gängad skruvhylsa, som man kan ställa den rörliga skänkeln med. Det var Johan Petter Johansson som patenterade denna enkla och lätthanterliga konstruktion 1899. Och året därpå kom han med ytterligare en konstruktion, som egentligen inte har någon föregångare, nämligen rörtången. Den uppfinningen kom precis i rättan tid. Just omkring sekelskiftet började man bygga ut vattennätet i våra städer och samhällen. Rörtången var ett verktyg som man vände på, så att säga, och den förskaffade uppfinnaren smeknamnet "Johansson med tången".

Denne J.P. Johansson hade en liten mekanisk verkstad i Fanna vid Enköping och var en mångsidig uppfinnare och konstruktör. Hans skiftnycklar slog igenom mycket snart, och sen patentet löpt ut har J. P. J:s konstruktion blivit standard i praktiskt taget hela världen, liksom för övrigt också rörtången.

Johansson tillverkade också små elmotordrivna fläktar för olika ändamål, vilket liksom hans verktyg blev en stor framgång. Hans rörelse växte och en finansär trädde in och hjälpte till att utvidga verkstaden. Det var stockholmsköpmannen B A Hjort, som blev kompanjon med Johansson, och företaget kallades då B A Hjort & Co. Numera har man dragit samman namnet till Bahco, och detta storföretag tillverkar alltjämt verktyg och ventilationsanläggningar, precis som "Johansson med tången" en gång i tiden.

Sigvard Strand i radioprogrammet Svar i dag 11/10 1983.

Presentbok!
Sagan om Bahco.

Ångbåten tutade alltid två gånger

Ångbåten tutade alltid två gånger innan den angjorde Torsvi och Öns bryggor, en signal för var brygga. ENA I var det, och den trafikerade turen Stockholm – Ön i Veckholm.

En båtresa från och till Stockholm tog ungefär 4-6 timmar, helt beroende på väder och vind. En tur under vintern kunde bli mycket tidsödande i ofta grov is. Att backa och ta ny sats hörde till det vanliga under de stränga vintrarna på 40-talet.

Även sommarens turer tog extra tid ibland, då båten angjode samtliga bryggor såväl som småholmar där till exempel båtklubbar och segelsällskap samt sommarkolonier höll till. Då var det service, och mera gott om tid än i nuläget.

Men alla vi som väntade vid slutstationen vid Ön väntade alldeles som inte förgäves. Båten var liksom en livsnerv från huvudstaden. Gods lämnades och gods lastades. Själv bodde man som närmaste granne till brygga och båt. Ett stenkast var det. Man upplevde människors slit och släp. Hästskjutsarna var många från traktens gårdar. En gammal järnvägsräls på stenplintar utgjorde förtöjningsplats för i många fall oroliga hästar.

Ibland slet sig något ekipage och skenade hem till gården. Då gällde det att hålla sig undan. Som ett streck för häst och vagn över gårdsplanen ovanför hamnen. Kärra eller flakvagn blev oftast småstickor, men hemma vid stalldörren hittade ägaren sedan hästen i allsköns ro. En väntsal med kamin fanns det. Elda behövdes på höst och vinter, då väntan kunde dra ut mot morgontimmarna. Väntsalen blev med tiden ett spännande galleri med många teckningar och historier. Den som tog sig tid att gå runt och läsa blev rikligt belönad.

Runda ord förekom givetvis, men också versade histo-

rier, vitsar och hälsningar från kända och okända.

En speciell teckning har fastnat i mitt minne. Utanför ett utedass står en man och håller sina byxor i ett krampaktigt grepp, och i pratbubblan till den som sitter parkerad därinne säger han: "Sno dej Jonte".

Liten text, men den innehöll ett av nöden dramatiskt uttal.

Nu bannar jag mig själv för att jag inte har nedtecknat en del roliga saker från väggarna. Tiden från sekelskiftet fram till 50-talet rörde det sig om, och tro mig eller inte: där fanns många skämtteckningar av hög klass. På 30- Och 40-talet utnyttjades ENA I som försörjare åt dem som trakterade öl från Münchenbryggeriet i Stockholm. Några av ortens törstiga cyklade till Härjarö Brygga, steg på båten där, gick ner i aktersalongen och blev serverade öl under båtens gång.

Säkert hann de konsumera en hel del, för vid ankomsten till Öns brygga knäde herrarna betänkligt och cykelfärden mot hemmet blev ganska vinglig.

Lördagskvällarna var speciellt högtidliga. Då kom under sommarhalvåret alla sommargästerna från Stockholm. Väskorna var sprängfyllda och tunga. En del hade kluckande ljud.

Stugorna efter stranden fylldes, och snart steg skorstenrök mot kvällshimlen. Tidens moderniteter fanns inte då, så vedspisen kom till heders.

En man som var bankmaskinist hade sin väska belamrad med hotellmärken från världens alla hörn. Det såg imponerande ut, men jag vet mig aldrig ha hört att han besökt något främmande land.

Ångbåten låg kvar till klockan fyra på morgonen därpå för återfärd till Stockholm. Ett hårt liv med lite sömn för besättningsmän och dem av högre rang.

Men likväl ställdes det tillmed dans i en sommarhage.

Det var sommarfolk, orsbor och folk från båten som deltog. Skraddare Wallén i närheten av bryggan plockade fram sin trattgrammofon, vevade och spelade, vevade och spelade. Dansen trädde i gröngräset. Kalle Nämndeman, Ernst Rolf och Kalle Karlsson Jularbo ekade utöver nejden.

Det var på 20-talet. Något senare, på 30-talet, blev det dans i en drängkammare bredvid bryggan. Dansytan var inte mer än tio kvadratmeter. Men kul hade man säkert. Så har det berättats, med glimt i ögonvrån, av några som var med.

Ångbåtsbryggan, som är byggd på en sjunken gruspråm, ruvade över blänkande silvermynt som många tappade genom bryggspringorna. Dem plockade vi smågrabbar begärligt, efter att först ha kollat in läget genom springorna och sett mynten glimma som mörtfjäll emot oss.

Som pojke skulle man utnyttjas. Engång försökte bussen Henry övertala mig att gå fram till en åkare från Enköping och fråga "Är det kallt däruppe?" men jag gick inte på det. Annars ställde man upp på det mesta. Tiderna var sådana. Inga bestämda arbetstider rädde, allt var hur roligt som helst.

Mycket folk på bryggan. Speciellt på söndagseftermiddagen då mycket sommarfolk skulle tillbaka till Stockholm igen. En folkfest, samtidigt som det var avskedets grymma stund, ty ofta blev hustru och barn kvar på "landet".

Speciellt en kvinna vinkade efter sin man som satt längst akterut på båten, hon vinkade ända till det blev helt hopplöst att urskilja varandra, och en och annan tår rullade utför hennes kinder.

Det var avsked det. En vecka fick man vänta till återseendet.

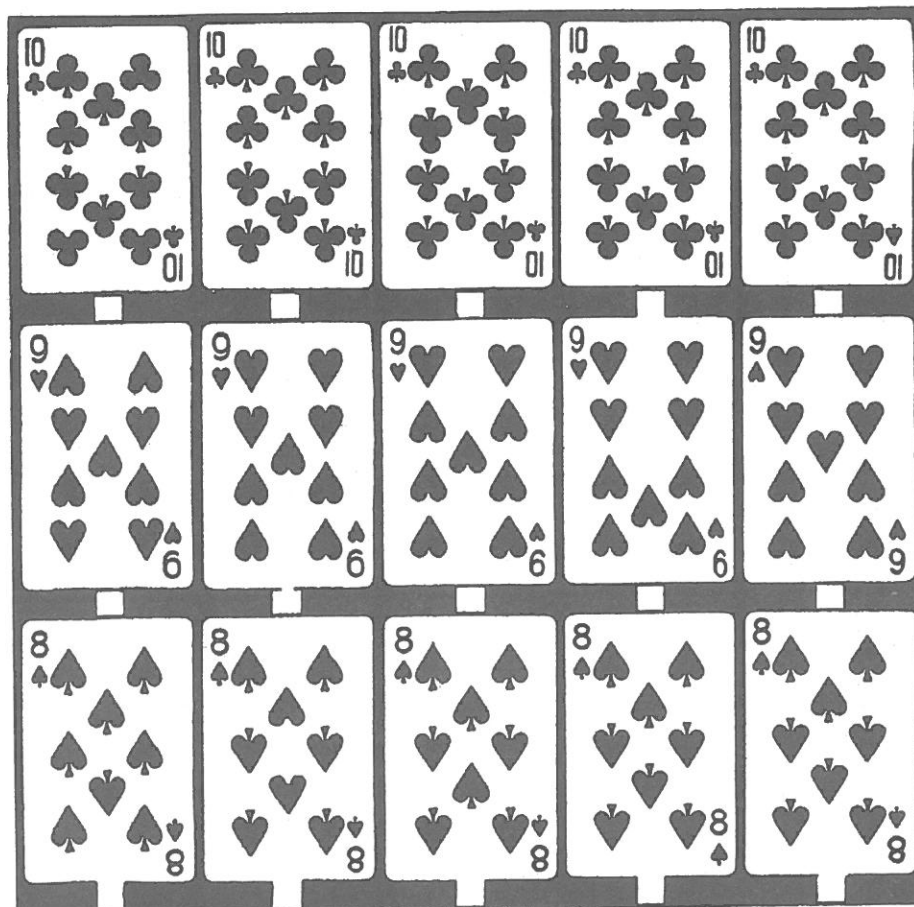
Nu ska jag tänka till: Hur kunde kaptenen hitta i detta becksvarta mörker som rädde på hösten? Någon radar fanns inte, och någon grundstötning hörde jag aldrig talas om, och inte några uggleögon heller. Strålkastaren användes ibland och spelade mot stränderna. Kaptenen kände väl varje berghäll och albuske, och styrde ENA I därefter.

Jag funderar ännu, och medan jag gör det så tar även jag ett avsked. Skepp ohoj!

Gustav Larsson

Rätta och felaktiga kort

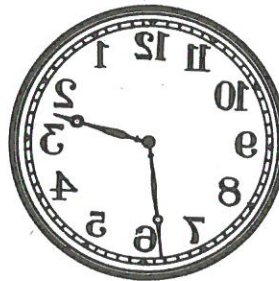
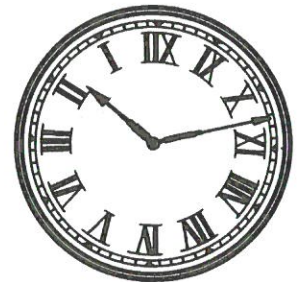
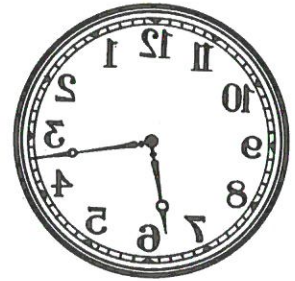
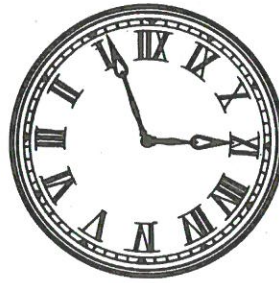
I varje rad bestående av fem kort är det endast ett som är korrekt avritat. Alla de övriga är försedda med någon felaktighet.

Felvända klockor

En barberare och en urmakare hade slagit sig tillsammans och hyrt en gemensam butik.

När en kund sitter i barberarens stol, så kan han i spegeln se sex av urmakarens klockor.

Dessa blir då som framgår av teckningarna felvända. Frågan är nu, om ni kan klara ut vilken tid som var och en av de sex klockorna visar.

Flora Blomsterhandel

Butiken med det "lilla extra"
Fjärdhundragatan 44 · Tel 300 51
74530 ENKÖPING

Maskin & Verktyg

- inköpskällan
för fackmannen -

Bolandsgatan 12, UPPSALA, Tel. 018-14 94 90

Elvbygg ab

0171-38883

NYBYGGNAD
RENOVERING
DIAMANTBORRNING
OM- och TILLBYGGNAD

**Installations-
Bolaget**
El-fyran AB

Fjärdhundragatan 12, Enköping
Tel 0171-340 51
Installationer, reparationer, service,
lagerförsäljning av material

Finns att köpa på muséet

Små bilar 100:-
Stor bil 300:-

Till försäljning enbart på J.P.-Muséet

Halsband 150:-
Örhänge 200:-/par, 100:-/st
Manschettknappar 150:-

**Håller det här
verktyget livet ut?**

**Det beror på det
här verktyget.**

1. Du kommer åt lättare i tränga hörn. Kärfarna är smalare och mer vinklade.
2. Aggressiva tänder - små längt in och stora längre ut - vinklade inså ger bättre grepp.
3. Hela tången väger mindre. Trots det är den starkare.
4. Käffigget är minst 20% större, du kan greppa större rör.
5. Längre grepp ger bättre hävstång, du slipper ta i så mycket.
6. Ingen klämrisik.
7. Myk, varm yta med hög friktion på stark och stabil kärna.
8. Större effektiv arbetsvinkel. Varje slag på muttern eller röret blir längre.
9. Tångens tryckpunkt ligger närmare din hand, belastningen på handleden minskar.
10. Bara runda former. Ingen risk för smärtsamma punktbelastningar.

Ring Baho Verktyg 0171-792 20 och beställ vår informationspaket om ergonomiska verktyg.

Ölöpplare
Pris 40:-

ny-, till- och ombyggnader
renoveringar, skadereparationer

VEBAB BYGGNADSFIRMA
Västerås • Enköpingsbyggarna **LANGE & CO**

-INGÅR I SAMBO BYGG AB-

0171-261 80 • 021-81 11 66

Glas • bilglas
fönsterrenoveringar
inramningar • uterum,
nya fönster m.m.

RYD'S
GLAS

Dr Westerlunds gata 9,
Enköping, Tel. 0171-307 02

Den enda bank
du behöver!

- alltid nära dig som kund -

Sparbanken
i Enköping

Tel: 0171 - 853 00
Telefonbanken: 0171 - 854 54
www.sparbankenenkoping.se

Byggnationer i Fanna

- 1887 Verkstad
- 1899 Verkstad
- 1906 Smedja och maskinhus
- 1907 Verkstad utbyggnad
- 1907 Separatorverkstad
- 1915 Verkstadsutbyggnad över bäcken
- 1915-16 Ny smedja
- 1916 Rivning av gamla smedjan. Bygger monteringsverkstad för maskiner
- 1916-17 Kontor och verkstadsbyggn. Vattentorn
- 1918 Snickarverkstad
- 1929 Tillbyggnad av smedjan
- 1934 Transformatorbyggnad
Utbyggnad av verkstad + personalrum
- 1959-60 Ny smedja
- 1965-66 Nytt kontor och lager
- 1977 Utbyggnad skiftnyckelverkstad

Branddamm

- sept 1906 Skrivelse till DK, ang. flyttning av brandredskap till Fanna. Anläggande av vattenbassäng
- Okt. 1906 DK anslår 200 kr till vattenbassäng.
- Feb. 1908 Flyttades brandredskapshus från Tillinge tull, kreaturstorget, till Fanna. Väckte stor uppmärksamhet

- ### Maskinfabrik-Hamnverken
- 1898 Verkstad + kontor
 - 1916 Tillbyggnad av gjuteriet.
Efter 1920 plåtslageri.
 - 1934 "Gula amgasinet" köpes
 - 1936 Nytt gjuteri byggs. B-verkstad fr. 1954
 - 1939 Modellverkstad + förråd byggs.
 - 1941-42 Verkstäder med kontor + filterlab.
 - 1943-44 Magasinsbyggnad
 - 1951-52 Målningsverkstad
 - 1951 Påbyggnad kontor 1 våning

Verkstadsvillorna

- April 1906 Köp av "Grundinska jorden" ovanför verkstäderna. 45.000- 50.000 m² . 4.500 kr. Pris/m² ca 10 öre. Tänkt som egna-hemstomter.
- 1912 Tomter om 1300 m² skulle säljas för 21,5 öre/m²
- 1914 Säljes den första tomten till E.A. Engdahl
- 1915 Säljes några tomter
- 1916 8 st. 2-familjshus klara för inflyttning. 2 rum + kök. Hyra 225 kr/år
- Mars 1916 Beslöts att 10 st 2-familjshus à 2 rum + kök/lgh byggs
- Dec. 1916 Beslöts att bygga 10 st 2-familjshus á 1 rum + kök/lgh.

birka
ARKITEKTER

Kyrkogatan 12
745 31 ENKÖPING

**BIRKAARKITEKTER BO SVALBY AB
BO SVALBY**

Tel: 340 75
Mobil: 0705 93 53 77
Birkaarkitekter.bs@swipnet.se

Fax 340 76

**BIRKA SKRIV & RITTJÄNST
KRISTINA NORDSTRÖM**

Tel: 340 74
Mobil: 0737 83 18 98
Kristina_nordstrom@swipnet.se

Allt inom byggplåt
och hallbyggnader

Hör med oss!

Plåthuset

Enköping Tel 0171-44 00 75
Fax 0171-44 09 99
www.plathuset.com

Semafor och Morses system

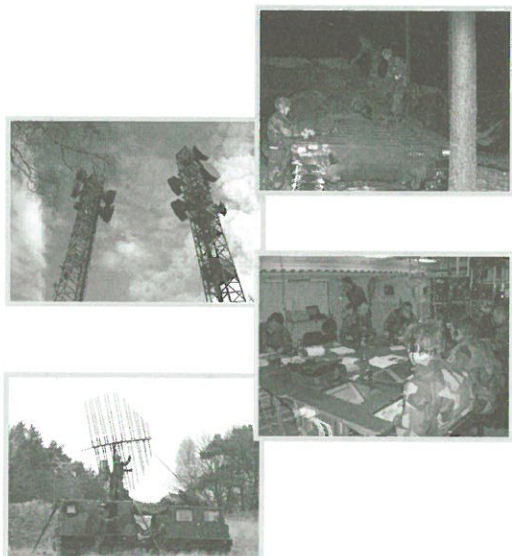
Bokstav	Semafor	Morse	Bokstav	Semafor	Morse	Bokstav	Semafor	Morse
A		..---	K		--- --	U		--- --
B		--- ---	L		--- ---	V		--- ---
C		--- ---	M		--- --	W		--- ---
D		--- ---	N		--- --	X		--- ---
E		-	O		--- --	Y		--- ---
F		--- ---	P		--- ---	Z		--- ---
G		--- ---	Q		--- ---	Å		--- ---
H		--- ---	R		--- ---	Ä		--- ---
I		..	S		--- ---	Ö		--- ---
J		--- ---	T		---			

Tillägg och rättelser enligt vår kassör Mats Friberg.

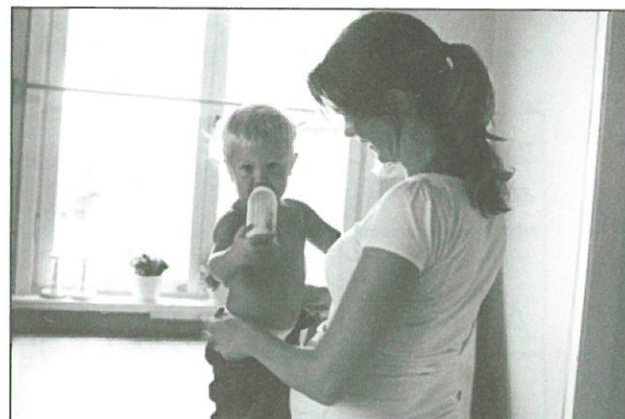
CH	----	Komma	-----	1	-----	6	-----
Repetition	?	2	-----	7	-----
Fel	/	3	-----	8	-----
Å	-----	Vänta	4	-----	9	-----
:	-----	é	5	0	-----
-	-----						
=	-----						
Punkt	-----						

Apparaterna för detta system finns på LedningsRegementets Museum.

LEDNINGS- REGEMENTET

FÖRSVARSMAKTEN
LEDNINGSREGEMENTET
WWW.LEDR.MIL.SE

**Vi hjälper Dig med hela bostadsaffären
från värdering till flyttstädning.**

Kontakta oss när du skall sälja eller
köpa bostad - det lönar sig!

Tel 0171 - 240 30
Kyrkogatan 20, Enköping
www.maklarringen.se

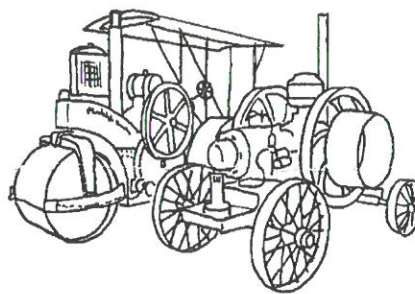
mäklarringen
på dina villkor

Kinnan AB

Tel 0171 - 47 90 75

MUNKTELLMUSEET

FRÅN MUNKTELL TILL VOLVO

På Munktellmuseet visas ett stort antal
pionjär produkter - svensk industrihistoria
från mer än 175 års verksamhet.

Öppettider

Må-fr 10.00-16.00, Lö Stängt, Sö 13.00-16.00.
Andra tider och gruppbesök bokas per telefon
016-15 13 75.

Munktellmuseet ligger vid Munktelltorget i
Eskilstuna innerstad granne till
Faktori och Konst-museerna.

Välkommen till oss och Eskilstuna
Munktellmuseet. tel 016-15 13 75
Munktellstorget 3, 633 43 Eskilstuna

Dialect

DIALECT Salatullen
Allt inom kommunikation!

Mästergatan 6, 745 37 Enköping
Tel 0171 - 271 19
www.dialect.se

600 ton torv ur Fanna mosse under sommarens kampanj

Foto ur Alvar Ehlin's album

Samtliga beredskapsarbetare snart sysselsatta vid torvupptagningen.

Fanna mosse, där torvdriften ända sedan förra kriget legat nere, har nu åter kommit till heders, och i det rådande idealiska torkvädret har arbetet satt i gång på allvar. Man arbetar nu i två skift vid maskin och och torkfält, och sjutton man ha full sysselsättning.

När E.-P:s medarbetare i stadsingenjör Ehlin's sällskap kommer upp på mossen, skiftar de två lagen just om. Solen gassar hett över de gröna fälten, och en fentjoliters vattenflaska står redo invid maskinen – i midsommarhettan är det ett svettigt arbete att spada upp torven i maskinens paternosterband och sedan ta hand om den långa torvsträngen som kryper ut ur matarhålet – långa fram bärbräder under den, hugga av den i lagom längder och lasta de fulla bräderna ombord på transportvagnarna.

Det är en gammal beprövad metod man tillämpar här – de nyaste torvmaskinerna med pudettfräsning och torvkokspressning är för dyrbar annat än för verklig stordrift. Maskiner och anläggningar måste ju inom denna produktionsgren vara amorterat på två år – hur pessimistiskt man än ser på världslägen kan man väl knappast beräkna att vår avspärring från utlandets kolgruvor och oljebrunnar skall räcka längre tid än så, och torv är ju i alla fall ett kristidsbränsle.

Fanna mosse beräknas hålla omkring 12.000 ton torv (torkad); torvlagren håller ett djup av ungefär halvanan meter ner till leran. Mossen är täckdikad, och därför ovanligt torr – så torr till och med att man måste

pumpa vatten i torven för att få den rätta ältningsskiktens.

Upptagningen sker från olika skikt samtidigt, så att kvalitén blir likformig; på ömse sidor om det muderverksliknande paternosterbandet står arbetare som skyfflar upp torven, varefter maskinen själv matar ner den och ältar den stora köttkvarn. Glänsande våt torv i obearbetat tillstånd blir vädret lämpligt kan det till och med bli mer, när man kommit igång med torkning och inköpning kommer 20 man att sysselsättas.

Avsättningsfrågan har man ännu inte haft anledning att diskutera. Ännu så länge ha vi inte fått fram så stora kvantiteter torv att vi kan tänka på att sälja, och affärer i större skala kan vi väl inte beräkna få igång förrän till hösten, berättar stadsingenjören Ehlin.

Vi har därför inte heller bestämt något pris. Det statsgaranterade priset är emellertid 45 kr. per ton, och mera få vi alltså inte ta – blir efterfrågan för stor får väl någon form av ransonering tillgripas. Möjligen kan också priset bli lägre; våra fabrikationskostnader beräknas bli omkring 20 kr per ton, löner och maskinamorteringar inberäknade. Men så har vi ju också en hel del materiel och själva mossen gratis, det nyanskaffade inskränker sig till maskinen och transportvagnarna. Delägarna i företaget det vill säga Enköpingsborna – behöver alltså i vilket fall som helst inte riskera någon förlust på driften.

Att torvdriften kunnat sätta igång i större skala har också medfört att antalet arbetare på beredskapsarbete minskat till två – och sedan branddammarna blivit klara komma också de att få sluta sig till arbetsstyrkan på mossen.

Enköpingsposten 26/6 1941.

Mossen i Fanna

Cirka en kilometer öster om fabriksområdet i Fanna ligger en torvmosse, som ägs dels av Enköpings stad, dels av bolaget AB Bahco. Bolagets område förvärvades av J.P. Johansson den 11/8 1900.

Såväl staden som bolaget bedrev torvtäkt. Staden upphörde med torvtäkten något av åren före 1910 men återupptog driften under första världskriget. Bolaget däremot bedrev torvtäkten oavbrutet till år 1921, då tillgången på brytvärd torv var slut.

Från början användes ett torvältverk, helt säkert tillverkat vid fabriken eftersom av handlingarna framgår, att dylika ingått i programmet. I detta torvältverk söndermalades torvjorden tillsammans med vatten till en tjock välling, som i tippvagnar sköts ut på fältet på dekävillräls och tömdes på rutade träramar. Efter torkning så att bitarna höllo ihop arbetade på skolorna lediga ungdomar med att "lada" torven, det vill säga resa upp 4 bitar i fyrkant och lägga den femte över som tak och sammanhållande. När sedan torven torkat, lastades den i en vagn, som på spår fördes upp i torvladan via en sluttande jordbank, därefter på en träbrygga och upp på ett spår, som låg cirka två meter under taket, varifrån torven tippades ned.. Vår tids människor kan knappast tänka sig vilket slit det var att med kroppen pressa den tunga vangen upp för slutningen in i ladnan.

När torven torkat på översidan, skulle den vändas och till arbetet användes pojkar. Torven slet ut fingertopparna, handskar användes inte, och särskilt svårt blev det, när man grävt för djupt och fått med gyttja i

torven. Gyttjan var torkad, söndersprucken och vass som knivar.

För ytterligare torkning uppsattes lador på fälten. Ladorna bestod av ett spåntak på cirka 1 x 5 meter, som uppsattes på cirka två meter höga pålar och varunder torven travades in, varefter den på hösten kördes in i ladnan.

Torven användes såväl för fabriken uppvärmning som för maskindriften, vilken från början av 1900-talet utgjordes av en mycket stor motor, som drevs med gengas med torv som bränsle. Dessutom såldes torven till de anställda, och torv var på den tiden ett allmänt förekommande bränsle. 24/2 1922 beslutades att utbjuda torvältverket med lokomobil etc. till försäljning för min. 5.000 kronor. Huruvida torvtäkt på den tiden var lönsam eller inte, vet man ju inte numera, ej heller hur prisrelationen stod mellan torv och kol. Under andra världskriget var man tvungen tillgripa alla möjligheter för att hålla det hela igång, och därvid köptes såväl ved som torv och till och med halm för uppvärmningen. Det visade sig emellertid då, att torven var ett mycket dyrbart bränsle. Dock får man räkna med att tillverkningen var en kristidsföreteelse och priset på torven i relation därtill.

Utom det ursprungligen förvärvade mossområdet tillkom 1/12 1917 57,08 ar genom köp av E.F. Brolins fastighet S O 59. 1922 såldes dessa 57,08 ar och annan mark till Hj. Jaensson. På området har björkskog växt upp, och under andra världskriget avverkades där en hel del till bränsle.

Torvladan revs enligt beslut 19/10 1926.

braBil

Bra Bil i Enköping AB

Dr Westerlunds gata 15
Box 121
745 23 Enköping
Telb 0171-237 00
Fax 0171-358 60

Bygdegårdsvägen 2
196 30 Kungsängen
Tel förs 08-564 508 50
Fax förs 08-564 508 59
Tel verkstad 08-564 508 41
Tel reservdelar 08-564 508 46
Fax vst, resd 08-564 508 49

Arosvägen
746 31 Bålsta
Tel förs 0171-46 81 41
Tel verkstad 0171-46 81 44
Tel reservdelar 0171-46 81 43
Fax 0171-585 84

E-post
info@brabil.se
Hemsida
www.brabil.se

Växeltel. 24 000

Juortel. 24 000

Torggatan 15, 749 35 Enköping
(intill Coop Forum/Systembolaget)

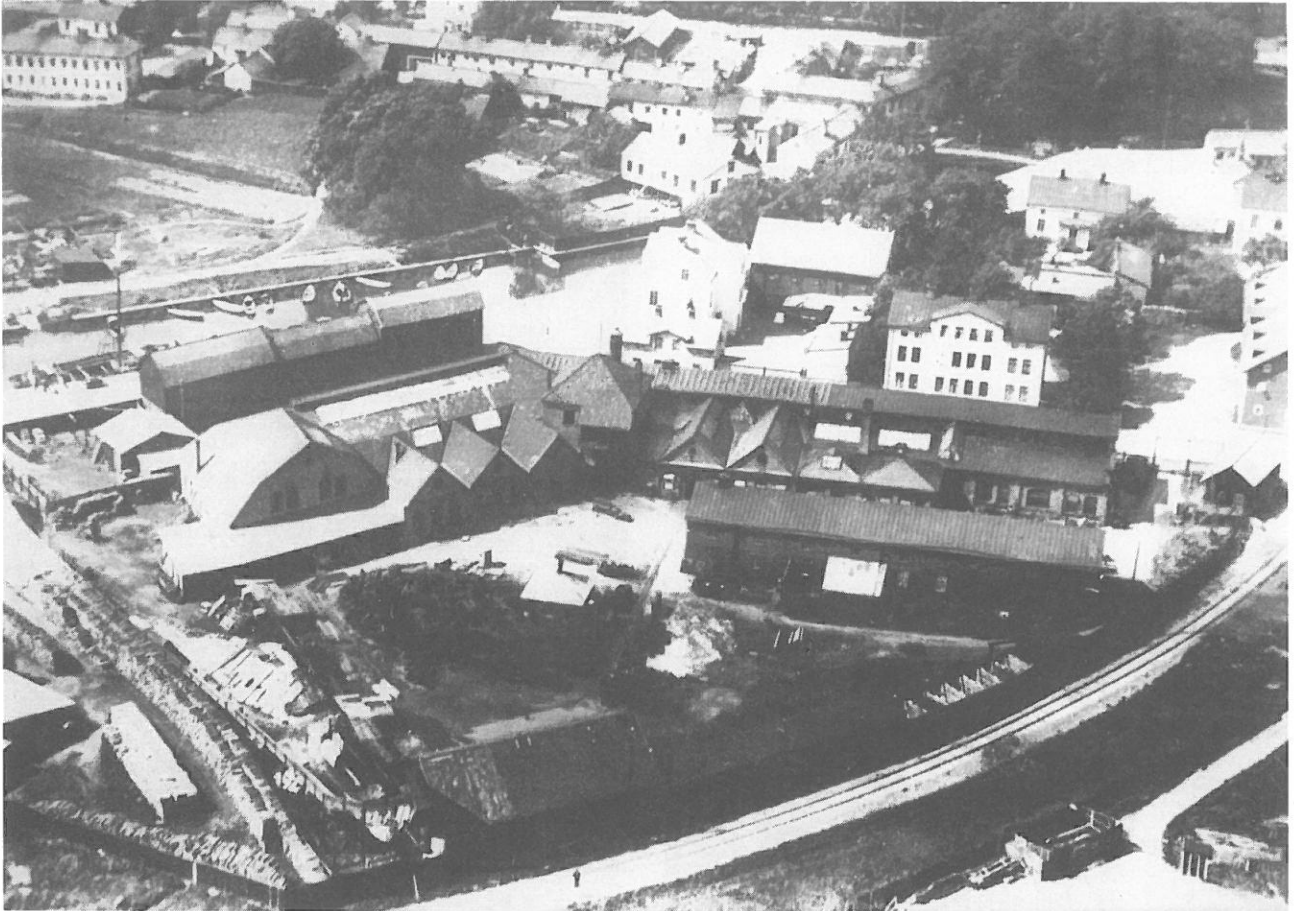

BILGLAS
Auktoriserad Bilglasmästare

BYGGNADSGLAS

Markiser – Persienner – Inglasning av uterum
Fönster – Dörrar – Flaggstänger – Växthus
Inramningar – Konst

Tillverkningar vid Enköpings Maskinfabrik- Gjuteriverkstaden- Fläktverkstäderna

Lego- eller specialarbeten

Enköpings Posten har en återblick, som de kalla "För 60 år sedan" och den 25 april 1959 återgavs en notis med följande lydelse, som alltså gällde den 25 april 1899.

"En god beställning har Enköpings Maskinfabrik i dagarna fått nämligen å järnkonstruktionen till Svensk vinfabriksaktiebolagets nya fabriksbyggnad i Stockholm. Fabriken har härför betingat sig 9.300 kr."

Detta var bara ett av sådana arbeten, som maskinfabriken på den tiden utförde. Man tillverkade och monterade järnkonstruktioner till en hel del bryggerier i Stockholm såsom München, Hamburger med flera. Sannolikt förekom en hel del dylika arbeten för andra byggnader i Stockholm, varom emellertid inga uppgifter numera finnas.

Men även på senare tid förekom arbeten av ganska skiftande slag, särskilt när förhållandena varit sådana, att det gällde, att över huvud taget hitta på någon möjlighet till sysselsättning. Så var fallet när den 5 oktober 1932 kontrakterades att tillverka och montera hangarportar vid hangarer för sjöflygplan vid Hä-

gernäs Flygflottilj. Det gällde jättestora portar, som gingo på hjul, ofantligt tunga, och de beredde mycket stora besvärligheter, inte minst därför att det var ett arbete, som låg rätt långt utanför det normala, och erfarenheten voro kanske otillräckliga. Verkmästare Helge Danielsson fick lov att själv leda arbetet, som skedde vintertid och ofta under hård och kall blåst utifrån sjön. Ekonomiskt lönande blev det arbetet inte.

Andra lego- eller tillfälliga arbeten förekom givetvis även av andra slag, varav de flesta fallit ur minnet. Ett arbete av stor omfattning var maskinbearbetning av mjölkmaskinpumpar för AB Separators räkning. Arbetet uppkom i slutet av 1940-talet. I protokoll av den 24 oktober 1950 § 58 noteras, att AB Separator beställt bearbetning av ytterligare 1.500 st vacuum-pumpar för 100.500 kronor. Totalt gällde det åtskilliga tusental, och arbetet blev utfört till Separators stora belåtenhet, samt utnyttjade den överkapacitet i maskinverkstaden, som fabriken hade då.

För AB Bofors räkning har även förekommit en hel del lego- maskinbearbetning, till exempel av kanonlavetter.

Vi tackar . . .

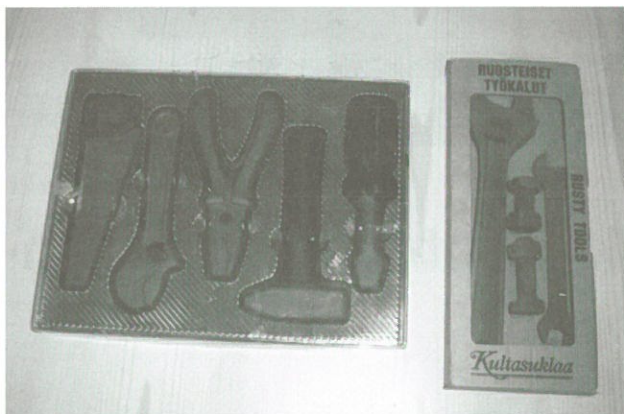
Lennart Bjellman Uppsala
har skänkt 2 st verktyg enligt bild
Skiftnyckeln har tillverkats vid Enköpings Skift-
nyckelfabrik. Se artikel sid 5.

Eije Oscarsson Uppsala
Har skänkt en äldre rörtång tillverkad vid Bahco.

Ola Engvall Enköping
skänkt äldre skiftnyckel nr 87

Verktygssats i choklad
Skänkt av Curt Eriksson
Skiftnyckel, fast nyckel skänkt av Kajsa o Dan Höj.

Notis 1927

Till riddare av vasaordens 1:sta
klass
har konungen på Gustafsdagen
bl. a. utnämnt direktören J. P. Jo-
hansson, Enköping.

Det började i Afrika långt innan Stanley fann Livingstone!

Homo Habilis
Den händiga
människan

För två miljoner år sedan levde den första människan – Homo Habilis – den händiga människan. Fynd visar att Homo Habilis tillverkade och använde redskap för att skörda, jaga och och bygga skydd.

Förmågan att gripa/hålla är grunden för allt avancerat handarbete. Fingrarnas rörlighet gör att tummen och fingertopparna kan sättas emot varandra. Homo Habilis var den första människan som kunde detta – och är alltså alla händiga människors verkliga anfader!

Idag använder vi Bahco-verktyg som skulle få Homo Habilis att häpna. Verktyg som underlättar arbetet för alla slags hantverkare och andra händiga människor över hela världen.

Händiga människor och ergonomiska Bahcoverktyg är en oslagbar kombination för att bygga en bättre värld!

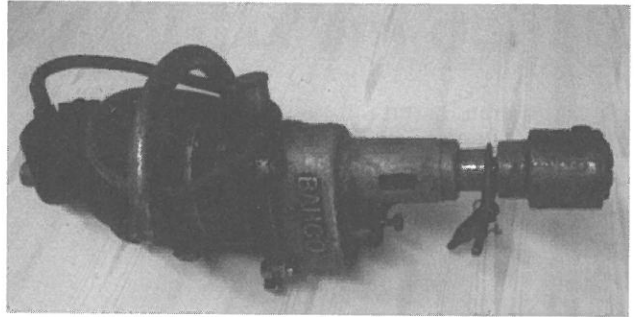
Men det behövs reklam också!

RC
REKLAMCENTER

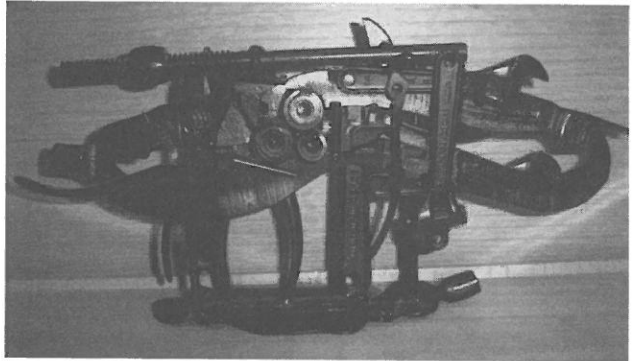
INDUSTRINS REKLAMBYRÅ

Västerås 021-171750 Stockholm 08-634 0476

Curt Nilsson Uppsala
skänkt prototyp Bahco Borrmaskin via Upplands
Museum. Maskinen har använts vid Vattenfall i En-
köping på 1940-talet.

Bordsdekoration utförd av Per Idås.
Jag har döpt den till "Verktygsglädje". Snickarglädje
var ju ett begrepp om snickarnas finare jobb.

Christian Duhs Stockholm
skänkt en äldre skiftnyckel som använts av B.A.
Hjort som tillhör hans släkt.

ELBYRÅN
Thorsell & Son
TELEFON 301 78, 323 94

- Installationer
- Reparationer
- Armaturer
- Kostnadskalkyler

VI SÄLJER Cylinda PHILIPS

Kungsgatan 16-18, 745 31 Enköping

**KYL & TVÄTT
specialisten**

Service med GARANTI på Er..
Kyl • Frys • AC i Bilar • Tvätt • Disk • Spis • Mikrougn
Ditt ackrediterade kylföretag

ASEA SKANDIA BOSCH Cylinda Electrolux ElektroHälsos Husqvarna
PHILIPS Selectro SIEMENS Whirlpool ZANUSSI

Tullg. 7 B (nedfarten) Enköping tel. 0171-391 50 Alltid inne 9-10
Fax 0171-387 87, Mobiltele 070-324 91 50

försäljning
SERVICE o. INSTALLATION
av VÄRMEPUMPAR

VÄRMEPUMPAR

Tfn: 0171-219 55
070-671 47 88

Butiken: Kyrkogatan 36
Enköping

www.derivata.se

derivata@bredband.net

Butiken öppen: Mån-fre 13.00-18.00
och kvällsöppet: Tors 16.00-19.00

ICA Supermarket

★ **Stjärnköp** ★

Öppet Alla dagar 8-21

Bahco Industribrandkår

Mera om brandkåren i nästa nummer av J.P. Bladet

Har ni minnen från Brandkåren. Ring och berätta till Curt Eriksson 303 48.

Vättar & Väsen

Vättar, vittror, älvor, tomtar, maror, gengångare samt rå av olika slag, är alla benämningar på övernaturliga varelser med en djup förankring i nordisk folktro.

Enligt en vitt utbredd föreställning bodde under markytan människoliknande småvarelser av i övrigt tämligen obestämd karaktär, så kallade "underjordiska", till vilka vättarna och älvorna hörde.

Människan var helt övertygad om att de existerade. Man hade mycket stor respekt för dem och man var rädd för att skada dem eller deras miljö. Det finns än idag människor som aldrig håller ut vatten på marken.

De levde i familjer och var i regel inte till besvär för människan bara hon vidtog de försiktighetsåtgärder som krävdes för att vara dem till lags.

Vättarna var ett slags tomtar, små och gråa, som fanns ute i naturen gärna i anslutning av bebyggelse. De kunde bo under ett särdeles grannt träd på gården, vilket benämndes "vårdträd". Sådana träd vårdades med omkanke och blev ofta så gamla att de självdog.

Vättarna stod även att finna i gårdsbyggnaderna samt i någon stenmur eller under någon utmärkande sten i gårdens närhet. Enligt den fornnordiska mytologin skulle landvetten först bedrivas innan ny mark togs i besittning. På Gotland talar man om "de sma undijard", med vilka man måste förhandla innan man bebygger ny mark. Gårdstomten eller villatomten kallar vi dessutom den plats vi tänker bygga på. En vanlig sägen berättar att vättarna bad bonden flytta sin ladugård emedan urinen rann ner i deras bostad. Bonden blev tvungen att göra dem till viljes och den oro som funnits i hans ladugård försvann.

I de gamla isländska sagorna kan vi även läsa om hur vikingarna, då de i fredliga avsikter närmade sig land, tog ner drakprydnaderna på skeppets förstävar. Detta för att inte oroa vättarna.

Vätten har, inte minst genom Jenny Nyströms teckningar, mer och mer kommit att gestalta sig som ett

mellanting mellan julens tomte och den ursprungliga lilla grå.

Han har försetts med röd luva på sitt huvud, men kvarstår fortfarande som en respektfull varelse, som man måste akta och respektera. Dock påstår diktaren och poeten Pelle Näver, som hade en stark tro och lyhördhet för markens väsen, att vättarna alls inte hade röda luvor utan var helt igenom gråa och därmed svåra att upptäcka.

Rå var ett övernaturligt väsen, som hade sin tilltro ute i naturen eller till en viss bebyggelse. Det fanns sjörå, skogsrå, gårdsrå, gruvrå, husrå, kyrkrå, skeppsrå och så vidare.

Skogsrået liknade en vacker kvinna på framsidan, men var på baksidan ihålig och ful. Hon var snar till att lura och vilseleda. I den norrländska traditionen talar man om vittra i stället för skogsrå. De har många gemensamma drag med människan.

Älvor var ett slags småväxta kvinnor som i skymning och månsken sågs dansa på ängarna. Man kunde i gräset på marken finna märken i form av ringar efter deras dans. I så kallade älvkvarnar, av människan i forntiden formade små skälliknande gropar i stenblock och hållar, offrade man till älvorna till skydd eller bot för sjukdomar.

Alfen beskrivs i litteraturen som en liten mansfigur. Enligt den nordiska mytologin hade alfen makt över fruktbarheten.

Maran var den som nattetid uppsökte och pinade sovande människor och djur.

Vättar & Väsen
Louise Lindskog

GRANZOW
TRYCKLUFTSTEKNIK

Komprimering Filtrering Torkning Sugning Service Energoptimering

Granzow AB

Malmagatan 3

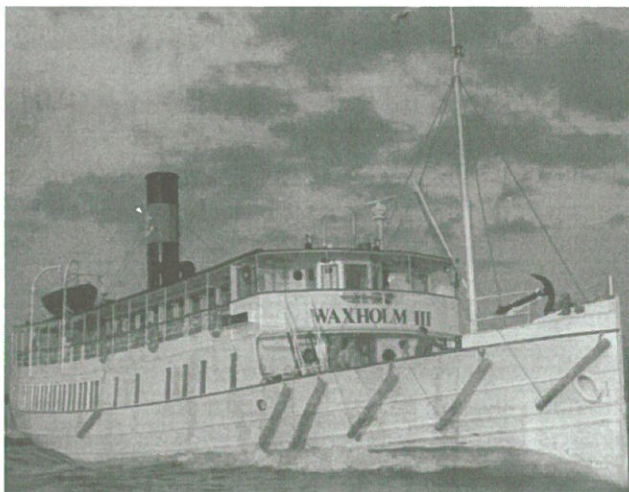
745 37 Enköping

Tel 0171-478 000

Fax 0171-392 70

www.granzow.se

1000 öars kryssning 27 juni 2009.

Den klassiska skärgårdsbåten Waxholm III är en klassisk skärgårdsbåt - ett rejält fördäck, öppna gångbord med trädäck, en riktig restaurang och flera olika salonger - är alla karakteristiska drag som gör fartyget till en tidlös skärgårdsskönhet.

Hon byggdes 1903 på Bergsunds varv på Södermalm i Stockholm och döptes till S/S Skärgården efter sin beställare; Ångbåts AB Skärgården vilka var lokaliserade i Norrköping. Hon drevs i trafik på traden Norrköping - Arkösund - Valdemarsvik.

En riktig heldagsutflykt i skärgården. Ombord m/s Waxholm III njuter du av såväl måltider som en vacker utsikt.

Vi hinner med både inner och ytterskärgård på denna fantastiska resa! Ombord berättar guiden om Stockholms skärgård en plats som inte har sin motsvarighet någonstans i världen. I köket huserar Jesper Taube. Kryssningens sträckning är noga beräknad för att ge våra gäster maximal utdelning. Vi gör strandhugg där något alldeles extra väntar. Vi besöker t ex Strindbergs Hemsö - eller Kymmendö som den heter på verklighetens sjökort. Ute i havsbandet gästar vi Bullerö, där Bruno Liljefors hämtade inspiration och målade.

Naturligtvis angör vi även seglarparadiset Sandhamn. Under resans gång har du tillfälle att bada vid härliga sandstränder eller solvarma klippor.

Guiden ombord berättar om färdvägen och du hinner njuta av såväl lunch som middag. Allting är ombordlagat och ingår i kryssningspriset.

Kymmendö. Här får vi följa med på en guidning runt ön. Kymmendö har varit förebild för Hemsö i August Strindbergs böcker. På ön låg August Strindbergs skrivarstuga.

Bullerö. Hela ön ligger inom ett naturreservat och 1988 fick ön Europarådets diplom för sina natur- och kulturvärden. Besök i museet ingår. Möjlighet till övernattning i stuga eller tält. Bullerö Gästhem har 13 sängplatser.

Sandhamn. Där vi får följa med på en guidad tur. Möjlighet till övernattning finns.

Vaxholm, strandhugg eventuellt.

Av/påstigningsplats: Nybrokajen, kl 09.30. Turlängd 11 tim.

Se även sid 40.

Vårutflykt

med Sällskapet i
Stockholms Skärgård

Pris per person 975:-

Anmälan om deltagande senast
18 juni. Tel: 227 07 eller 410 270.

7.45 avgår bussen från vårt museum
Tallbacksvägen 2

- Kl 9.30 m/s Vaxholm avgår från Nybrokajen
Förmiddagskaffe serveras.
- 10.45 Första sittningen lunch.
- 12.00 Anlöper Kymmendö, August Strindbergs ö.
- 12.55 Andra sittningen lunch
- 13.20 Eftermiddagskaffe
- 14.30 Anlöper Bullerö. Besök i museet.
- 16.15 Anlöper Sandhamn. Guidad tur.
- 17.05 Första sittningen middag.
- 19.15 Anlöpet Vaxholm (endast på och avstigande).
- 20.30 Fartyget anlöper Nybrokajen.
Buss på plats för hemresa till Enköping.

Resa till Argentina i Evert Taubes fotspår

Resa till Argentina under november månad 2009. Är Ni intresserad att delta. Gör i så fall en preliminär anmälan redan nu till J. P. Sällskapet. Resans program borde locka att se det intressanta landet Argentina. Besök på Bahco, Buenos Aires tre nätter, Pampas en natt, Santa Fe två nätter, Mendoza två nätter, Santiago de Chile två nätter. Så kommer givetvis till lika många sköna dagar. Flyg med Lufthansa eller Air France och det bästa

alternativet är med Air France, avresa Arlanda den 23 oktober 19.25 till Paris och därifrån till Buenos Aires och vi är framme på morgonen den 24 oktober.

Hemresa den 3 november från Santiago de Chile med Air France kl 17.25 DIREKT Paris, ankomst den 4 november och hemma eftermiddag Arlanda den 4 november.

Arrangör: Nord Syd Resor, Lars Malmström

Här bor den ena tredjedelen

Av de cirka 40 miljoner personer som är bosatta i Argentina, bor den ena tredjedelen i Buenos Airesområdet. De kallas porteños av de två andra tredjedelarna, oavsett om de är födda i någon liten syditaliensk by och invandrat dit efter andra världskriget, eller om de härstammar från de första inbyggarna på pampasslätten. Porteño betyder hamnbo, och eftersom Buenos Aires varit den viktigaste hamnen i Sydamerika i hundratals år, är väl epitetet rättvist.

Evert Taubes skildring av de skumma hamnkvarteren i Buenos Aires.

I visan om Fritiof Anderssons äventyr på avenyn Paseo Colón berättar Taube om den svenske sjömannens möte med en hänsynslös kreolska som står i maskopi med en skum krogägare, en brutal polis och ett par svarta hejdukar med blanka knivar. Señoritan använder sin charm för att lura in Fritiof i huset där man spelar mandolin och lyckas låsa in honom i en källare och stjäla hans portmonnä. Den gode Fritiof som under tiden han älskat med flickan inte märkt att plånboken försvunnit, tar strid med två negrer och råkar slå ihjäl den ene. I slutet av visan sitter Fritiof i fängelse medan briggen Ann-Charlott från Hellviksstrand stävar hemåt utan honom.

—
SVENSKA
HEM

MÖBELHUSET LENNQVIST & KLINGVALL

www.mobelhuset-lk.se

Provac AB

-Elservice
-Elinstallationer
-PLC - programmering
-Maskinkonstruktion

Tel 0171-272 77
Fax 0171-242 77

-Prototypframtagning-
-Styr- och reglerteknik-
-Ritning och dokumentation i CAD
-Konstruktion, tillv. av styrsåkåp

E-post: provac@swipnet.se

TOYOTA
i Enköping

hos
Enköpings Motorverkstad AB
Linbaneg. 8. Tel 0171-331 00

www.emvab.se

Ackes FÄRGCENTER

Vagnsgatan 4 · Enköping · Tel 0171 - 44 11 84

JM Bil & Lackservice

Tallbacksvägen 11, 745 41 Enköping
0171-373 79, 070-699 92 39

AB MELLANSVENSK OMNIBUSTRAFIK

Välkommen kontakta oss
när det gäller transporter med buss
Tel 0171-304 65 eller 378 37 Fax 0171-390 40

**AB MELLANSVENSK
OMNIBUSTRAFIK**

Ågatan 12, 745 35 ENKÖPING

SKULTUNA

REPARATIONSVERKSTAD

Det lilla företaget med de många möjligheterna

Cykelförsäljning
Kvalitetscyklar som alltid
levereras monterade

Cykeltillbehör
Cykelreparationer

MC-, Moped- & Snöskoter-
tillbehör

MRF-ansluten verkstad

Reparationer
Av alla bilmärken

Service
Avgastest med 4-gasmätare

Däck
AGI, Gislaved, Michelin

Välkomna

Hälsar Kjell
Karlbergsvägen 10
730 50 SKULTUNA
Tel. 021 - 700 57

Maten - det viktigaste av allt!

Närhelst argentinarerna vill umgås med folk, gör han det över en tallrik fylld med mat! Därför är restaurangkulturen utvecklad till perfektion. Ingen annanstans kan kyparna sitt jobb så bra som i Buenos Aires, ingen annanstans finns det så många servitörer och fulla restauranger. Går man in i en enkel liten sylta där det serveras argentinsk husmanskost på bord endast dukade med en enkel pappersduk, finns ändå alltid en ledig kypare som snabbt tar upp beställningen. Ofta är de så professionella att man inte ens märker det. Jobbet görs så smidigt, de olika rätterna kommer på plats i så rätt ögonblick, att man inte ens tänker på hur bra de är.

En argentinsk parrillada innehåller åtskilliga godsaker, här ser vi bl.a. chorizo (längs fram), morsilla (de mörka korvarna intill), diverse olika köttstycken med och utan ben, chinchulines (klockan två), etc. Det hela serveras med en saftig tomatsallad eller en enkel potatissallad gjord på kokt potatis, lök, ägg och olivolja, färskt bröd och så naturligtvis några flaskor argentinskt rödvin. (Foto: Lucio Contigiani)

Man är helt enkelt så upptagen med att smaska i sig allt i tur och ordning...

Vid flera tillfällen har argentinska bekanta leende förklarat för mig att "här i landet äter vi inte för att leva - vi lever för att äta!". Jag tror det ligger mycket i det talesättet. Särskilt den som gillar kött och mörta biffar har kommit till rätta stället - Argentina producerar enorma mängder kött, framför allt nötkött, både för inhemsk konsumtion och för export. Och här snålas det minsann inte på portionerna! Matkulturen påminner mycket om Spaniens och Italiens (man äter t ex en hel del pasta) fast med betydligt större tonvikt på kött, inte minst grillat sådant.

**T-SHIRTS
JACKOR
KEPSAR**

med klubbtryck
BEGÄR KATALOG

Frontline Reklam AB

• LEDER UTVECKLINGEN - FÖR PR-ARTIKLAR •
TEL 019-33 11 80
BOX 1150, 701 11 ÖREBRO

YIT

YIT Color AB

DIN LOKALA RÖRDOKTOR

NYINSTALLATIONER ♦ SERVICE ♦ FJÄRRVÄRME

Tel. växel 0171-858 50. Fax 0171-858 55
Polgatan 7, 745 63 Enköping

Mobiltel:
Bosse 070-696 89 89
Kenth 070-200 60 90

Yerba Mate är en buske som växer och odlas i norra Argentina (Provinsen Misiones och Corrientes), Paraguay och Brasilien. Mate är en koffeinhaltig dryck, framställd av växten yerba mate (*Ilex paraguariensis*) som är mycket populär i hela Argentina, Uruguay och Brasilien. Smaken påminner om vanligt te men är besk. Traditionellt dricks **mate** med varmt vatten från en kalebass genom ett sugrör som kallas bombilla.

Tips och råd inför ditt besök

Bästa tiden för ett Buenos Airesbesök är oktober-december och mars-maj. Sommarmånaderna januari och februari är alldeles för heta och olidligt svettiga. Vintermånaderna kan vara isande kalla trots att temperaturen aldrig faller under noll. Den relativa luftfuktigheten förstärker nämligen temperaturerna åt båda hållen.

Första intrycket man får när man kommer till Buenos Aires, är att det är stört omöjligt att hitta i denna jättelika stad. Fel! Att orientera sig fram i gatunätet är jättelätt om man lär sig hur gatunummeringens system fungerar. Varje kvarter i det rektangulära gatusystemet mäter 100x100 meter, och gatunumret för varje ingång avspeglar antalet meter från gatans början. Läsningen av kartan blir således lika lätt som att titta i en distanstabell!

Kartor över staden återfinns i tidningskioskerna i centrala Buenos Aires, fr.a. längs Cordoba och Florida. Jag rekommenderar en s.k. "Plano Lumi Transportes" med information om alltifrån rena kartor till listor med sjukhus, polisstationer, biografier, museer, m.m. Här återfinns också tunnel-

banekartor, busslinjernas sträckningar, översiktskartor, och mycket, mycket mer.

Trafiken i Buenos Aires är mycket intensiv. Hånsyn till fotgängarna tas inte alls, så låt bilarna passera vid gathörnen trots att du har grön gubbe - det är lugnast så. Tids nog får du upp flytet och korsar gatorna i flygande fläng. En fördel är dock att de flesta gatorna är enkelriktade och man kan koncentrera uppmärksamheten åt ett enda håll.

Kvaliteten på trottoarerna varierar från lyxigt till livsfarligt. Se alltså upp med var du sätter fötterna efter mörkrets inbrott, annars kan du störta ner i något evigt gatuarbete och slå ihjäl dig! Anledningen till att det är så olika kvalitet på trottoarerna är att husägarna äger trottoaren. Inte lika farligt, men ändå ganska läbbigt, är de många hundskitarna man kan kliva på.

Hotellen varierar i pris. Det finns dyra lyxhotell, och det finns gamla klassiska och betydligt billigare hotell. Ska man bo i Buenos Aires en längre period kan det löna sig att hitta ett annat billigare boende, t.ex. vandrarhem eller privatrum. De billigaste hotellen återfinns i närheten av järnvägsstationen Constitución, i San Telmo, och runt Plaza de Mayo och Kongressplatsen. Där kan man utan svårighet hitta ett enkelrum för 50 pesos natten, eller ett dubbelrum för 60. Kring Retiro, Recoleta och Barrio Norte återfinns de lyxigare alternativen. Förväxla dock inte hotel transitório, hoteles alojamiento eller albergues por hora med det vi kallar hotell, då det rör sig om rena kärlekshotell dit kärleksparen tar in när de inte har någon annanstans att ta vägen!

Bilverkstad för alla märken

Bil-el · Däck · Datoriserad hjulinställning
Auktoriserad verkstad för:

CITROËN

☎ 0171-337 73 · FAX 0171-309 68
KUNGSGATAN 46 · 745 36 ENKÖPING
info@lindbergsbiltjanst.se

Smafrakt

Hagges
HYRBILAR

Budbilar & Hyrbilar Budbilar & Hyrbilar Budbilar & Hyrbilar Budbilar & Hyrbilar Budbilar & Hyrbilar

Småfrakt i Enköping AB · Box 115 · 745 22 Enköping
Tel 0171-273 40 · Fax 0171-273 42 · Jour 0708-72 73 40
smafrakt@smafrakt.se · www.smafrakt.se

"Buenos Aires största inkomstkälla är turistnäringen, och inom turismen är den viktigaste kryddan tango," säger Fabbri, som öppnade Esquina Carlos Gardel (Carlos Gardel-hörnet), uppkallat efter den store tangosångaren, för sju år sedan.

Det är precis lika självklart att besöka en tango-show i Buenos Aires, som att gå på jazzklubb i New Orleans eller sambashow i Rio de Janeiro.

Lokalbefolkningen lyser med sin frånvaro på tangoshowerna, men en ny generation argentinare håller på att återerövra sin ardegnas nationaldans via ett ständigt ökande antal tangoskolor, tangopraktikor och danssalonger, mer bekanta som milongas.

Ryttarna på Pampas kallades GAUCHOS

"En gaucho, från den fattigaste arbetaren på hästryggen till den störste ägaren av mark och boskap, har, eller hade förr, den föreställningen att alla hans ridhästar skulle vara av samma färg. Varje karl hade som regel sin tropilla (lilla flock) bestående av ett halvt dussin eller fler ridhästar, så lika varandra som möjligt, så att en hade kastanjebruna hästar, en annan bruna, fuxar, skimmlar, gråbruna, ljusgulbruna, gräddnosar, svarta, vita eller skäckar. Vid några estancieros var också boskapen enfärgad. Jag minns en egendom där boskapen, bortåt sextusen stycken, alla var svarta." [W. H. Hudson: I fjärran land och för länge sen (1918)]

Enköpings Grafiska AB

- möjligheternas tryckeri

- Affischer
- Blanketter
- Brevpapper
- Broschyrer

- Böcker
- Digitaltryck
- Etiketter
- Kataloger

- Kuvert
- Mappar
- Notisblock
- Offsettryck
- Reklamblad
- Tidskrifter
- Visitkort
- Vykort

Enköpings Grafiska AB · Fannagatan 22 · 745 41 Enköping
Tel 0171-47 91 85 · Fax 0171-47 96 84 · info@egra.se

En resa till Amerika i J.P. Johanssons fotspår

Tilda från 1902 finns också bevarat.

Dagboksanteckningarna från Amerikaresan är publicerad i J.P. Bladet – i 5 st nummer från 1998, 1999 och 2000.

Det första han skriver 31/5 är: ”Tyska flottan vann ett stort slag över engelska flottan.” Det är farligt på Atlanten – handelsfartyg kan torpederas av U-båtar. 1912 hade Titanic gått under och de ser flytande isberg men går enkom långt söderut. Många skandinaver är med på ångfartyget och han blir bekant med maskinmästaren och får studera det ”stiliga maskineriet”. Tyra och Anton bor med Inger, 6 år, i Baltimore och 18 juni möter de J.P. Han skriver: ”Jag vet ej när jag blivit så glad!” I New York” åker de i den högsta hissen i världen” och ser ”elektrisk annonsering”.

Nu hör det till historien att min syster Lillemor med make Lars var just i N.Y. och sen såg lite av Baltimore samtidigt som jag, med deras hjälp, kunde genomföra min resa till släktingar i Minnesota och därefter Kalifornien.

Den tredje juni 1916 avreste J.P. Johansson från Enköping. Han var på väg till Amerika. Föräldrarna och syskonen hade emigrerat 1883 medan han stannade kvar på Munktells i Eskilstuna. Han var då gift med Ingrid Mathilda och de hade fått lilla Tyra.

Först skulle Tyra emellertid möta sin pappa i New York och följa med honom till de nära släktingarna långt upp i Minnesota. 1914 bryter första världskriget ut, några veckor senare avlider Mathilda efter en långvarig njursjukdom och B.A.Hjort övertar AB Enköpings Verkstäder. Sonen Hannes Brynge sköter verksamheten och Tyras make Anton Zachariasen är

Efter lunchen i Thief River Falls: Layton och Marie Oslund, Jill, Jane, Joan, Anniken, Yvonne f. Oslund, Karen, Grant, Cindy f. Oslund och Bruce Melby.

norsk sjökaptan och hjälper sin svärfar att åka med en båt som går från Bergen.

Han hade haft brevkontakt med Amerika under alla år. Särskilt hans yngsta syster Alma skrev – på svenska fast hon aldrig gick i svensk skola. Ett brev från syster

J.P. och Tyra reser via Chicago och Minneapolis/S:t Paul upp till Red Lake Falls, där hans syster Alma bor. Hon är gift med Charles Fellman, som är sheriff i den lilla staden och har bil. De träffar syster Tilda, som är gift med August Erickson. De bor på en farm längre

norrut. Man passerar Clara Lutheran Church och på den lilla kyrkogården begravdes pappa Johannes 1904.

”Tisdagen den 27 juni. Tilda skjutsar oss till Mamma på morgonen. Det var ett innerligt möte att återse min moder. Hon är kry och rask och har ett riktigt hästminne. Hon är rent beundransvärd, så stark och klar hon är. Tyra återvände till faster Alma och kusin Alice Christina i Red Lake Falls. J.P. tillbringade ytterligare en vecka i S:t Hilaire. Hans syster Emma bodde där också. Brodern Charles hade flyttat till Fort Frances långt österut – på den kanadensiska sidan av gränsen. Dit åkte J.P. med några andra svenskar och fick se sågverket och indianska skolan. Han tog tåget tillbaka till S:t Hilaire och där hade man bjudning varje kväll hos någon. Det är långt emellan gårdarna. Sektionerna, som hade odlats upp, var på en mile i kvadrat. 36 sådana fyrkanter bildade en township. På återresan

*Familjem Radford vid Lake Itasca-Mississippis källflöde.
Karen, Jane, Grant, Joan och Jill*

träffade han sin morbror Andrew Felt, som var den förste som emigrerade redan 1861 och där hans syster Anna hade tjänat ihop pengar till familjens utresa. J.P. avslutade sin resa med flera industribesök – i Chicago besökte han ett hett stålverk och en fabrik med 10 000 arbetare. Han skrev att han var rätt trött sen!

Min Amerikaresa började i slutet av september och vädret var behagligt medan J.P. hade upplevt åtskilliga åskväder och skyfall under sina 6 sommarveckor. Oron 2008 bestod i snabbt stigande bensinpriser, ett osäkert presidentval och en på några veckor exploderande finanskris! Jag mötes på flygplatsen i Minneapolis/S:t Paul av 2 ”bryllingar”. Karen och Jane är döttrar till Joan Radford (min mamma var alltså Joans syssling). Joan och maken Grant kom samma kväll och vi bodde alla hos Karen och Ralph. Joan och Grant var i Sverige

1998. Då besökte de Enköping, Östersund, där vi hade kräftska, Stockholm, Vårgårda och Växjö. På emigrantmuséet fick de flera upplysningar som sen Grant använde vid skapandet av ”släktpärmen”. Det började med att Joan fick veta om släkten av sin mor Alice och moster Myrtle. Vi gjorde flera utflykter – i centrala Minneapolis var det fint rustat längs Mississippifloden. Vi inväntade den tredje dotter, Jill, som också gjort sig ledig och flög upp från Kalifornien för att vara med på den historiska färden.

I en hyrd minibuss far vi till det nordvästra hörnet av Minnesota. Eftersom det var ca 60 mil till ”ursprungstrakterna” så gjorde vi ett övernattningsstopp. Det blev vid Douglas lodge – där vi gick en underbar skogspromenad längs Itascasjön. Tidigt på morgonen begav vi oss till Mississippi Headwaters = källflödena, som man letade efter på 1800-talet. Fantastiskt vackert! Sen mot Thief River Falls, som är en viktig centralort lite norr om S:t Hilaire, där man bosatte sig 1883. Vi togs emot av Valerie Heyn, kusin till Joan och hennes man Roger. De hade besökt Enköping 1994 och Hans E Söder träffade dem när han hälsade på i Minnesota.

Snart var det dags för lunch på restaurang Evergreen. Där väntade flera släktingar: Layton Oslund och Yvonne f Oslund är barnbarn till J.P.s syster Tilda: Laytons fru är från Norge och de hade varit i Skandinavien för länge sen. Cindy är deras dotter och hennes man Bruce Melby är mycket intresserade av J.P. Johanson. Han samlar verktyg och har i dec. -08 hittat USA patentet på ”rullpendeln”, som gjordes på Triplex-fabriken. (Läs mer på annat ställe i J.P. Bladet). De var i Enköping 2006: ”museet var det bästa på hela resan!”

Vid gruppfotoferingen hade Valerie och Roger redan åkt hem och förberett för oss alla att komma in och se på ”svenskminnena”. Guldskeynyckeln var en uppskattad klenod. Vi åkte sen söderut från Thief River Falls och det platta landskapet med den bördiga jorden var det som J.P. hade sett för 92 år sen. Många ”sections” hade slagits samman till storjordbruk. 1883 var de på en mile i kvadrat och 36 sådana fyrkanter bildade en township. Vid en trädunge, som vi skymtade i duggregnet, skulle föräldrarnas ”homestead” ha legat. Själva S:t Hilaire var nuförtiden bara ett ställe där man hyr kanot och idkar friluftsliv.

Plötsligt körde vi in på en liten gräsbevuxen kyrkogård. Själva kyrkan fanns inte längre men gräset var ansat och vi hittade flera gravar med kända namn. Tildas, Emmas och så Julin. Stenen var hög och smal. På framsidan stod om Johannes och på baksidan – på svenska – om Kristina. Det kändes skönt att vi samlades där. Jag hade inte hunnit köpa någon blomma men visade brevet som Alma skrivit 1924. Syskonen samlade till en gravsten och undrade om Johan Petter ville skicka \$25. Och där stod den nu!

Vi fortsatte några mil söderut och kom till Red Lake

Falls. Där hade J.P. stigit av tåget och bott hos Almas familj. Nu visade barnbarnen Joan och Valerie var de hade bott och det fina court-house (rådhus), som August Erickson hade varit med och byggt. Valeries far hade tjänstgjort där så vi fick gå in och titta i salarna. Det fanns en modell av Frihetsgudinnan och det var inte så konstigt för det hade bott många franska familjer i staden. Aunt Myrtles hus var kvar men inte sheriffens. I utkanten av Thief River Falls passerade vi Yvones hus och hon hade tidigare givit mig Ericksonska släktgrenens namnlista och flera fotografier från den första farmen. August hade byggt en jättestor loge där och den hade ju J.P. sett. På kvällen bänkade vi oss runt lite plockmat och såg på TV – den första debatten mellan kandidaterna i valet om presidentposten: **Obama och McCain**. Den dagen innehöll alltså mycket dåtid och nutid men även framtid!

På tillbakavägen till Minneapolis stannade vi flera gånger. I den vackra staden Bemidji hade J.P. bytt tåg och Joans mamma Alice gått på lärarutbildningen. När hon tog examen 1918 fick hon en läderportmonnä av kusin Tyra och tackbrevet hade jag med mig – skrivit på engelska. Joan fick alltså se sin mammas vackra handstil och läsa hur det var bland släktingarna för exakt 100 år sen. Historiens vingslag kändes tydligt! Vi kom förbi Little Falls också och där bodde Charles Lindbergh på en herrgård – både före och efter sin pionjärflygning över Atlanten.

Avskedskvällen hos Karen packade jag ned en 8 m lång släkttavla i en pappulle! Grant hade sett det hemmagjorda lilla släkträd som jag hade gjort innan resan. I sitt datorprogram fyllde han på med de senaste namnen, som jag lämnat från min och min systems släktgren. Med ett tryck på datorn fick han ut 60 A4 sidor där ett jätträd växte fram med hundratals namn! Nu hade några ättlingar från 3 syskongrenar träffats efter 125 år. Vi kände oss väldigt nöjda med resan och

Cindy, Joan, Yvonne, Valerie och Anniken vid Johan Peters, Tildas och Almas föräldragrav. Johannes namn står på framsidan av gravstenen och Kristinas på baksidan. De bytte efternamnet Johansson till Julin - efter Johannes mamma.

avslutade med att spela domino – chickenfoot – ett riktigt roligt familjespel.

Nästa etapp var Kalifornien. James Oslund, Jim mötte på flygplatsen i Los Angeles. Han är bror till både Layton och Yvonne som jag just hade träffat. Jim och Patricia, Pat, besökte Enköping 2007 och då hade vi 2 härliga dagar tillsammans – både på muséet och sen med Birgit Jansson i bl a Eskilstuna. Samma kväll, 29/9 landade också min yngsta dotter Solveig Håkansson. Hon hade flugit från Östersund samma dag. Det går om man har 9 timmars tidförskjutning och skyndar sig

ENKÖPINGS BILDEMONTERING

Auktoriserad BILSKROT

Löser in och hämtar
SKROTBILAR

Säljer

BEG BILDELAR BEG DÄCK

Öppettider: Måndag-fredag 8.00 - 17.00

Lördag 9.00 - 13.00

Stenvretsgatan 6, 749 40 Enköping

Tel: 0171 - 20666 • Fax: 0171 - 212 68

BYGGMATERIAL AB
Tönab

Ågatan 5

745 35 ENKÖPING

0171 - 275 70

www.tonab.se

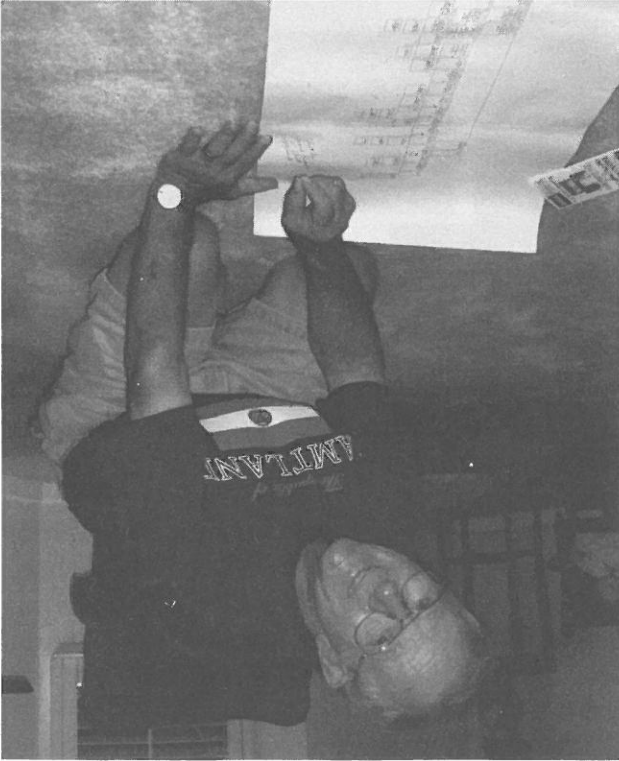
Ann-Kristin Hökansson

också, så hon får träffa sin 5-måning Solveig och gå med i en gymnasieklass. Hon kanske kan svara på hur det är att gå på college och läsa marinbiologi!

Det var en fantastisk resa – både i tid och rum – men det bästa var alla släktingar som vi fick träffa och uppleva saker tillsammans med.

Tack allesammans!

Grant signerar 8 m "släkträd".

Sonen Scott blev glad över en liten Bahco kapsylöppnare. Jim tog fram en riktig skiftnyckel och Scotts fru Susan fick prova den förnyllda.

Det vi upplevde i San Francisco är vårt eget reportage. Som tur är blir det en fortsättning på kontakterna för i januari kommer Jills dotter Ellen till Sverige. När detta J.P. Bladet läses har hon förhoppningsvis besökt J.P. Johanssonsmuseet. Vi planerar en vecka i Östersund

sevärt med sina havsuttrar och möjlighet att få känna Mexico, gick vi på Bay Aquarium och det var verkligen Monterey, som var huvudstaden när landet hörde till nr 1 slingrade sig vackert längs den vilda kusten. I sjölefanter, som låg och solade sig. Pacific Highway kallare längre norrut och vi såg pelikaner och stora ! USA. Han hade en kvinnlig arkitekt. Vindarna blev man lät bygga upp något så enormt stort på 1900-talet Castle fick besök och det var typiskt för hur en ensam hittade jättestor tång när vi strövade på stranden. Hearst

Nästa dag för vi västerut mot Stilla Havskusten och har ett otroligt luktsinne. totalförbud att ha något ätbart med sig, men björnarna tyta medan den passerade oss sniffandes. Det var turiststigen i skogen. Ett 50-tal turister stod stilla och de över 2000 år gamla Redwoodträden. Otroligt höga och mäktiga. Även en svarbjörn kom gående på bergen. Där såg vi på mer än 3000 m höjd över havet En utflykt gick österut upp till nationalparkerna i

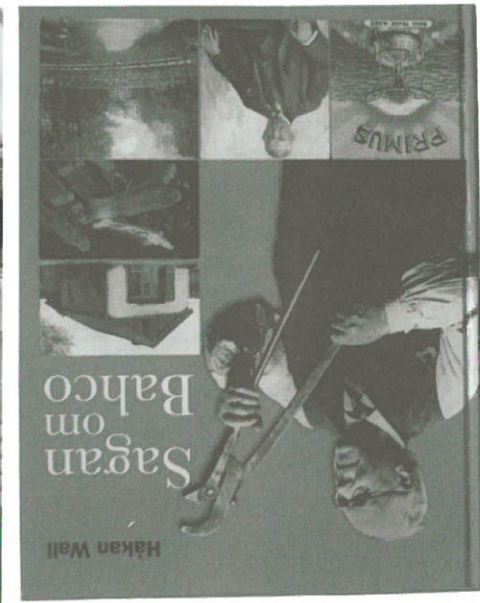
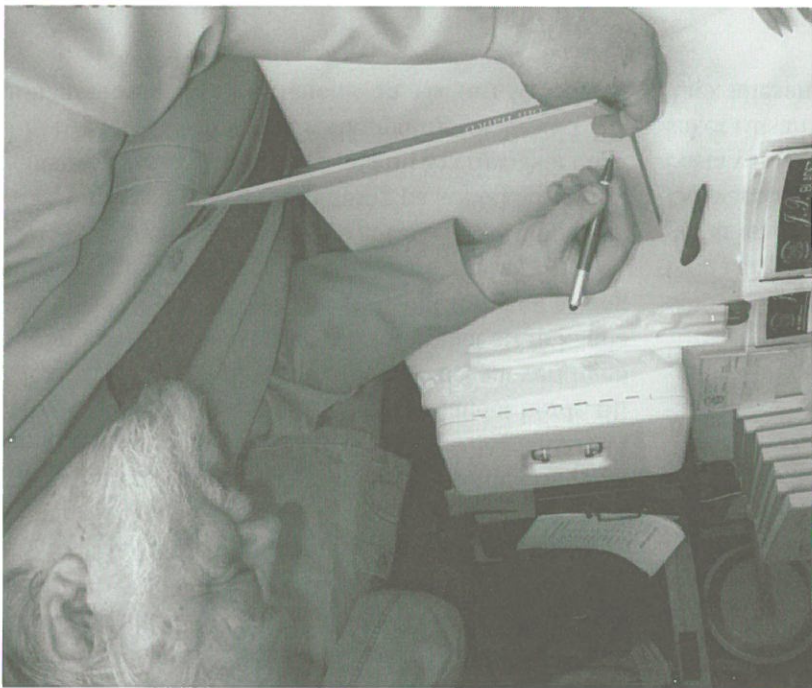
– Radfords har en pool så vi kan simma lugnt! besök några dagar senare. Vi känner oss hemma igen vindruvor vart man än ser. "Russinfabriken" fick ett blir bördigt – konstbevättning. Frukträd, grönsaker och Plötsligt åker man ner i Central Valley och landskapet

Jims och Pats dotter Sherri på besök med sin dotter Lauren. Solveig är 5-måning och Anniken 4-måning!

stekbitar från en hjort som han hade jagat i Minnesota året innan. Då var också dottern Sherrie med familj på besök. Jag hade överlämnat Bahcoboken och på tal om Triplexlamporna sa hon: "Allt som består av 3 delar kallar vi för en triplex!" Fick J.P. idén att kalla sin senare färdiga upptäckelse redan när han var i Amerika? Triplexpendeln har ju 3 viktiga leder! Sönen Scott med familj kom också på middag. Deras son fyllde 3 år så det blev tårta med ljus som dessert. Jag hade med en kapsylöppnare i form av det fasta ämnet till en skiffnyckel och då kom "guldnnyckeln" fram! En dag såg vi Queen Mary-fartyget och den sista dagen "gjorde vi Hollywood"! Det är svårt att förflytta sig i LA utan bil, men på alla highways och freeways går det undan. Om man är två eller flera i bilen kan man ligga i filen längst till vänster, pool lane, och där kommer man fortare fram – nackdelen är bara att när man ska igenom alla 6 filer så tar det tid och man kanske missar sin avfart. Jim och Pat körde oss till Ventura, en charmig liten stad strax norr om LA. Där träffade vi Jill igen och efter gemensam lunch skjutade hon oss hela vägen till föräldrarna Joan och Grant. Det var ca 30 svenska mil åt nordöst till Fresno - över höga och kala bergspartier.

Sagan om Bahco

vid flygbytet i Atlant! Det var underbart att samlas och känna sig hemma i ytterligare en familj – och få prata svenska!

J.P. Johanssonssällskapet vet de nu om varandra! Solveig fick chansen att närvara i en high school. Hon undervisar hemma i språk och fick jämföra 3 franskskolektioner. Jim och jag såg ett museum med intakta djurskelett som man funnit i en tar pit (tjårjö) i hjärtat av LA. Mammur, sabeltandad tiger, varg och jättegångare! Vi besökte Getty's fantastiska konstmuseum uppe vid bergen och Chrystal Cathedral. Solveig och jag badade i Stilla Oceanine men omklädningshytterna var stängda för fr o m just den första oktober var det "Out of Season". Vi tyckte det var härligt varmt. Palmerna vajade och buskar blomnade. Pat lagade oljka frukostar varje morgon – alltid med en fruktsallad! En kväll var det fest; Jim grillade

Idel lovard har kommit oss tillhanda om den innehållsrika historieboken Håkan Wall skapat. Åtskilliga timmar har Håkan studerat gamla arkivhandlingar på vårt museum. Talat med en mängd bahcoarbetare som berättat minnen från sin anställningstid på nu.

Köps genom J. P. Sällskapet

Bahco. Det är en uppslagsbok från J. P. Johansson tid i Enköping. Från Bahcos uppgång till dess nedläggning i Enköping.

Men! Bahco har aldrig varit större i världen än just

Hemma hos Gustav Larsson

Konstnär

"Klubbans äng".

Född i Veckholm. Där drev Gustavs föräldrar, Magnus och Berta en diversehandel under många år. Stockholmspojken och konstnären Bertil Norén bodde i samma fastighet som diversehandeln. Gustav studerade Norén under hans målningsarbete och blev inspirerad av vad han såg. Gustav var då i 5-årsåldern och visade redan konstnärliga färdigheter.

Bertil Norén omkom i en tragisk motorbåtsolycka på Björkfjärden 1934.

På 1940-talet började Gustav måla på allvar. Verksamheten blev omfattande och fortgår fortfarande. Under åren har det blivit över 200 tavlor och många utställningar. Tavlan som J.P. Sällskapet fick i gåva målades på cirka två timmar. Målades i samband med Bahco nedläggning i Enköping. Därav namnet Skuggan. Dessutom duktig fotograf. Bland annat djurbilder och fina bilder från hägerkolonien vid Skaftskär.

Liksom jag är Gustav en ivrig samlare. Bland annat enköpingsmotiv på vykort, bilder från sin hembygd. Väggarna är smakfullt fyllda av sin produktion.

Nya kommer ständigt till. I hans arbetsrum fanns åtskilligt att se. På samlarmässor är han för det mesta närvarande, både som kund och försäljare.

Även en nyhet fick jag vara med om. Gustav tog fram två stycken tavlor som han kommit över för en tid sedan. Tavlorna var målade av doktor Nilsson.

Som doktor var han verksam i Enköping under många år. Hade sin praktik på Fjärdhundragatan och huset finns fortfarande kvar. Jag hade ingen aning om att han målade, så det var en stor överraskning. Dessutom var tavlorna bra.

Några trevliga timmar hemma hos Gustav och hans fru. Tack för kaffet

J.P. Sällskapet framför härmed sitt varma tack för Skuggan.

Curt Eriksson

Utsällningar

Separatutställningar: Enköpings Konsthall, Arboga, Sala, Västerås, Stockholm, Strängnäs, Galleri Nykvarn, Sagågalleriet, Galleri Fortuna Sala, Abrahamsgården Norberg, samt flertal platser i Mälardalen.

Samlingsutställningar: Vår- och Höstsalonger på Konsthallen och Konstmuseet Uppsala, Aguelimuseet Sala, i Enköpings Konstförenings regi.

I Finland, i Norge, i Danmark bl a.

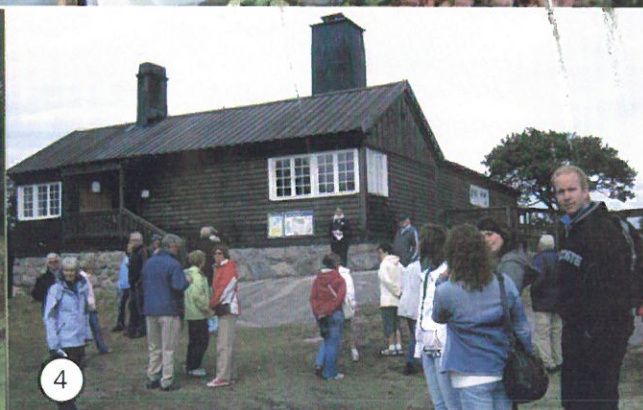
Repressenterad hos Arboga Kulturnämnd, Enköpings Kulturnämnd, Enköpings Konstförening, Upplands Konstförening, Uppsala Läns Landsting, Ulleråkers Sjukhus, Enköpings Lasarett, Riksbyggen i Enköping och Uppsala, Skandinaviska Banken Stockholm, Kooperativa Förbundets Huvudkontor Stockholm, ASEA Västerås, Nordbanken Enköping, Bydegårdarnas Riksförbund, Kulturnämndes Torsås, Uppsala Sparbank, Västmanlands Läns Landsting m fl.

Gustav Larsson med tavlan "Skuggan" skänkt till J.P. Sällskapet. Kan ses på vårt museum.

Träsniderier finns också på Gustavs agenda.

1. Under Skurusundsbron
2. Vaxholm III. Buffebordet
3. Kymmendö August Strindberg Madam Flods stuga
4. Bullerön. Bruno Liljefors museum

5. Bullerön
6. Interiör Liljefors museum.
7. Sandhamn. Seglarparadis
8. Vaxholm. Kastellet

27 juni
2009